

บทที่ 5

ตัวตนและวิกฤตความเป็นแม่ของ “ขาว”

5.1 ภาพลักษณ์ของแม่ขาว

หากจะกล่าวถึงข้อมูลปฐมัมพันธ์ของแม่ขาวนั้น ถึงแม้ว่าเนื้อหาข้อมูลส่วนมากจะมาจากการเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับมูลนิธิองค์กรเอกชน จนเมื่อมีเหตุที่ทำให้ผู้เขียนต้องได้ไปเก็บข้อมูลที่ยังขาดตกอยู่ บางเรื่องราวของแม่ขาว ก็ได้ทำให้ค้นพบข้อมูลข้อเท็จจริงบางอย่างที่เกี่ยวกับตัวของแม่ขาวได้ดี ในฐานะผู้หญิงที่เคยผ่านภาวะวิกฤตความเป็นแม่มา

กรณีของแม่ขาวในช่วงแรกของการรับรู้ปัญหา การเกิดวิกฤตและข้อมูลต่างๆที่เธอถ่ายทอดให้ผู้เขียนรับฟัง และสถานการณ์ปัจจุบันว่าเธอยังคงมีสถานะของการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ผู้เขียนมารับรู้ในภายหลังเนื่องจากมีความจำเป็นต้องมาขออนุญาตเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากแม่ขาวอีกครั้ง และได้ทำการติดต่อนัดขอสัมภาษณ์ใหม่ เพื่อจะขออนุญาตมาสัมภาษณ์ถึงที่บ้าน ทำให้ได้พบข้อมูลที่น่าตกตะลึงและประหลาดใจว่าแท้จริงแล้วปัจจุบันนั้น เธอไม่ได้เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่เลี้ยงลูกโดยลำพัง แต่เธอยังคงอยู่กับสามี ซึ่งก็ไม่ใช่ใครอื่น แต่เป็นสามีคนที่ 2 ของเธอนั่นเอง ประกอบกับชีวิตและฐานะความเป็นอยู่ของเธอนั้นก็ไม่ได้ลำบากและน่าสงสารอย่างที่ผู้เขียนเข้าใจแต่แรก

ผู้เขียนเลือกนำเสนอข้อเท็จจริงที่ปิดบังของแม่ขาวในบทนี้ ซึ่งเป็นบทที่ว่าด้วยตัวตนและวิกฤตความเป็นแม่ เนื่องจากต้องการนำเสนอแยกจากในบทที่ 2 และ 3 ที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงสาระสำคัญของเงื่อนไขความรุนแรงที่ส่งผลให้เกิดวิกฤตความเป็นแม่จนนำมาสู่ปฐมัมพันธ์กับองค์กร และข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอเกี่ยวกับชีวิตของแม่ขาวมาก่อนหน้านั้น ก็เป็นบริบทของครอบครัว ตัวตน และปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลานั้น เพราะอาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันเรื่องราวชีวิตของแม่ขาวคือ อดีตของแม่ที่เคยเผชิญภาวะวิกฤตและดำรงสถานะเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น

ข้อมูลดังกล่าวนี้ หากจะว่าไปแล้วนั้น ผู้เขียนรับทราบ โดยบังเอิญจากการแอบไปที่บ้านของแม่ขาวก่อนที่จะถึงวันนัดสัมภาษณ์กันจริง เนื่องจากผู้เขียนเพียงแค่ต้องการไปดูแลสุขภาพและบริบทที่พักอาศัยของเธอและลูกๆเท่านั้น ก็พบว่าลักษณะที่พักอาศัยของแม่ขาวนั้นเป็นชุมชนบ้านเอื้ออาทร อยู่แถวอำเภอ บางไทร จังหวัดสมุทรปราการ ลักษณะของชุมชนนั้นจะเป็นอาคารจำนวนร้อยละกว่าอาคาร แต่ละอาคารจะมีทั้งหมด 5 ชั้น หรือเข้าใจโดยง่ายได้ว่าเป็นลักษณะห้องๆ คล้ายหอพักนั่นเอง บ้านของแม่ขาวนั้นจะอยู่ชั้นล่างสุด นับว่าเป็นชุมชนที่ใหญ่พอสมควร แม่ขาวเล่าว่าตนได้ซื้อไว้เป็นชื่อลูกสาว ย้ายเข้ามาอยู่ตั้งแต่มีการให้จับจองเข้าซื้อกันตั้งแต่ครั้งแรกเมื่อประมาณเกือบ 7 ปีก่อน

ทั้งนี้ความบังเอิญของข้อมูลและผู้เขียนได้รับนั้น มาจากเพื่อนบ้านและป้าร้านค้าละแวกบ้านของแม่ตัวเอง หลังจากที่ผู้เขียนได้ถือวิสาสะแอบไปดูบ้านแม่ขาวก่อนที่จะถึงวันนัดสัมภาษณ์กันจริงในหลายวันต่อมา ผู้เขียนได้เดินวนไปมาแถวหน้าบ้านแม่ขาวได้สักพัก ก็พบว่าไม่มีใครอยู่ในบ้าน เพราะประตูปิดล็อกไว้ เมื่อดูลาดเลาและกำลังจะกลับแล้วนั้น ก็มีป้าที่อาศัยถัดจากห้องของแม่ขาวไปประมาณ 4 ห้อง ได้ถามผู้เขียนขึ้นมาว่ามาหาใคร ผู้เขียนจึงได้บอกไปตามตรงว่าเป็นนักศึกษาที่รู้จักกันจะมาหาแม่ขาว แต่แก็ไม่อยู่ว่าจะกลับแล้ว หลังจากนั้นผู้เขียนจึงพูดคุยถามไถ่เรื่องราวมุมมองจากเพื่อนบ้าน ว่ามีความสนิทสนมอย่างไรกับแม่ขาวบ้างและแม่ขาวใช้ชีวิตอยู่อย่างไรในฐานะของแม่เลี้ยงเดี่ยวที่อยู่กับลูกโดยลำพังโดยปราศจากสามี จากประโยคนี้เองเป็นเหตุให้คุณป้าคนนั้นนั่ง พร้อมกับพูดขึ้นมาว่า “แก็ไม่ได้อยู่กับลูกตามลำพังนี้ ก็เห็นอยู่กับผัวมาโดยตลอด” เมื่อผู้เขียนได้รับฟังดังนั้น จึงค่อนข้างประหลาดใจกับข้อมูลที่ได้รับ แต่ก็มีความคิดที่ว่าอาจเป็นไปได้ที่แม่ขาวอาจจะมีแฟนใหม่แล้วเพิ่งชวนกันย้ายเข้ามาอยู่ชายคาบ้านเดียวกัน จึงได้ทำการซักไต่ถามคุณป้าแถวบ้านอีกว่า ผู้ชายคนนั้นเพิ่งเป็นแฟนใหม่เพิ่งย้ายเข้ามาหรือ แต่คำตอบครั้งที่สองที่ผู้เขียนได้ก็ทำให้ผู้เขียนตะลึงกับข้อมูลที่ได้รับอย่างมากว่า “ผู้ชายคนนั้นก็พ่อไอ้ฝ่ายไง ป้าอยู่ที่นี้มาก็จะเกือบ 7 ปีแล้วเหมือนกัน ตั้งแต่มาอยู่ก็เห็นเค้าอยู่กับผัวเค้ามาตั้งนานอยู่แล้วนะ...”

“เค้าไม่คอยอยากหรอก” คือคำพูดจากป้าร้านค้าผู้รู้เห็นความเป็นไปของผู้คนในชุมชนละแวกอาคารแถวนี้เป็นอย่างดี ผู้เขียนไม่ได้ถามชื่อของแก็ เพราะกลัวว่าแก็จะคิดว่าผู้เขียนจะมาทำให้แก็เดือดร้อน ซึ่งทำทีในตอนแรกผู้แก็ดูเหมือนจะระแวงผู้เขียนอยู่พอสมควร จนเมื่อผู้เขียนแสดงท่าทีเป็นมิตรและบอกกล่าวแก็ว่าผู้เขียนก็จะไม่บอกแม่ขาวเหมือนกันว่าได้รับรู้ข้อมูลมาจากแก็ พร้อมกับแสดงตนว่าเป็นเพียงนักศึกษาที่รู้จักและมาเก็บข้อมูลเยี่ยมบ้านเท่านั้น หลังจากนั้น ป้าร้านค้าก็เริ่มเอ่ยปากบอกผู้เขียนว่าแก็เข้าใจ เพราะแก็อยู่ที่นี่ เวลามีคนมาถามหาคน หรือพวกทวงยึดรถอะไรก็จะมาถามจากแก็ทั้งนั้น

เมื่อผู้เขียนรับรู้ว่าแก็เริ่มเปิดปากให้สามารถถามข้อมูลได้ ผู้เขียนจึงเริ่มถามว่า แก็รู้จักกับครอบครัวแม่ขาวมานานไหม แล้วสนิทกันไหม เห็นความเป็นไปของครอบครัวนี้ยังงัยบ้าง ซึ่งป้าร้านค้าก็จะบอกเป็นนัยๆว่าครอบครัวนี้เค้าไม่ลำบากหรอก “แก็ขยัน ผัวแก็ขยัน เค้าไม่ขาดงานหรอก การงานเค้าก็ไม่ขาด เงินเค้าก็ไม่เคยยืมหรอก เค้าให้เมียเค้าหมดแหละของเงินเดือน เอทีเอ็ม เค้าไม่ได้ลำบากหรอก รถมอไซค์เค้าก็จอด เดินไปที่ห้องเห็นไหมล่ะ ถ้าไม่เห็นก็แสดงว่าเก็บไว้ในห้อง ลูกสาวเค้าก็จี๊จี๊ทุกวันละตอนเย็นนะ จี๊ไปตลาด ส่วนคันของลูกชายนะเค้าน่าจะจอดไว้ในห้อง เพราะเงินเดือนเค้าก็มีตั้ง 2 คน” ผู้เขียนยังได้ถามถึงความสัมพันธ์ระหว่างแม่ขาวกับสามีก็ได้คำตอบว่า ผู้ชายคนนี้ก็ไม่ใช่ผัวใหม่ แต่ก็คือพ่อของน้องฝ่าย ซึ่งก็อยู่กินด้วยกันมาเป็นครอบครัวอย่างนี้มาตั้งนานแล้ว “...แล้วเค้ามีทะเลาะกันไหม คบตี... ไม่ละ ผัวนี่แหละจะกลัวเมียด้วยซ้ำ”

ป้าร้านค้ายังได้เล่าข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับฐานะและความเป็นอยู่ของครอบครัวแม่ขาวว่า “ข้าวของเครื่องใช้ เค้ามีหมดแหละ เวลาไอ้ฝ่ายมาซื้อของที เหน็บโทรศัพท์ไว้ข้างหลัง กระจเป๋มันตื่นเนาะ มันก็เห็น เครื่องละ 8-9 พัน หมิ่นกว่าจี้... ข้าวของเครื่องใช้เค้ามีหมดละ ตู้ผ้า ชั้นวางของ อย่างกระจกติดฝาผนังห้องบานใหญ่ เค้ายังว่ากะกะ เค้ายังว่าให้คนไปเอาเลย บอกใคร ไม่มีมาเอา แล้วตึกแม่บ้านที่อยู่ตึก 58 นะเค้าเอา เค้าก็มาขนไปนะทั้งกระจกทั้งตู้” ซึ่งป้าร้านค้าจะย้ำกับผู้เขียนบ่อยมากว่า “ข้าวของเค้ามีทุกอย่างแหละ” ดังเช่น “ข้าวของเค้ามีทุกอย่างแหละ เพราะว่าคนนะกลัวเค้าไม่รู้ว่าตัวเองมี เค้าคุยกันอยู่แล้ว เค้ามีอันนั้นเค้ามีอันนี้ ไม่มีใครอยากด้อยกว่าใครหรอกพวกมาอยู่แบบนี้ทำงานด้วยกัน หาเงินด้วยกันแบบเดียวกันนะ เออมีแต่อย่างนี้กันทั้งนั้นแหละ”

ส่วนชีวิตกับครอบครัวของแม่ขาวในช่วงวันหยุดงานนั้น แน่นนอนว่าก็อยู่ในสายตาและความ เป็นไปของป้าร้านค้าอีกเช่นเดียวกัน “...ไปเค้าก็ไปรดส่วนตัวเค้ามันแหละ อย่างไปทะเลก็เห็นเค้าไปบ่อยนะ ไปพักผ่อน แต่ส่วนมากไม่เคยได้ขึ้นไปทำบุญที่วัดไหนเลย มีแต่บอกว่าไปเที่ยวไปทะเลกัน อย่างวันไหนมา ไอ้ฝ่ายก็จะเดินมาแล้ว บอกป้าหิวมากเลย มาซื้อหม่า...อ้าวทำไมหิวไปทำไม...ไปเที่ยว ไปเที่ยวไหนมา ไปกับใคร...เอารถไป พอกับแม่พาไป เอารถไป...เค้าไม่ลำบากหรอก เงินทอง เค้าก็มี”

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้รับทราบข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับน้องต้น ในมุมมองที่ต่างจากแม่ขาวตรงที่ ว่า การที่น้องต้นติดคุณนั้นไม่ใช่เป็นเพราะความไม่มีเงินของผู้เป็นแม่ แต่เป็นเพราะความรักลูกมากและ ตามใจลูกของแม่ขาวเอง “ฮืม อยากรู้ เค้ารักลูกเค้าอย่างกับอะไร ไม่เคยดุคำ ผิดอะไรก็ไม่เคยว่าหรอก แล้วเค้าก็ไม่ให้ทำงาน ลูกเค้าจะทำงานเค้าก็ไม่ให้ทำ ให้อยู่บ้าน เค้าจะไปทำงานโรงงาน อายุ 18 มันทำงานโรงงานได้ไง แล้วเค้าอยากทำ ไม่ให้เค้าทำ กลัวลูกลำบาก ไม่ใช่เพราะปัญหาครอบครัว การเงิน หรอก”

ส่วนในเรื่องการศึกษานั้นค่อนข้างที่จะตรงในแง่ที่ว่าแม่ขาววาดฝันในตัวของตนไว้เยอะ “เค้าก็อยากให้ลูกเค้าเรียน แต่ลูกชายเค้าไม่เรียนเอง”

อย่างเหตุการณ์ตอนที่ต้นถูกจับทุกคนในชุมชนรู้กันหมดป้าร้านค้าแสดงทัศนคติว่า ผู้ปกครอง รับรู้มาโดยตลอด “ก็รู้ พ่อแม่เค้าก็รู้ว่าลูกทำอะไรรู้กันหมดแหละ คนที่รู้เค้าก็ไม่พูด มันเป็นเรื่องที่ไม่ใช่ เรื่องที่จะต้องพูด เค้าก็เลยก็ถูกจับข้างหน้าเนี่ย (หมายถึงหน้าหมู่บ้าน) เค้าว่าคงพวกเดียวกันบอกข่าว มัน เป็นแก๊งค์ในนี้กันหมด” จนผู้เขียนอดที่จะถามไม่ได้ถึงสภาพจิตใจของแม่ขาวยามที่ลูกชายถูกจับ คิดลูกว่าจะเหมือนกับที่ผู้เขียนรับรู้และสัมผัสได้ถึงความทุกข์ทนของเธอที่เล่าผ่านให้ผู้เขียนรับฟังได้ หรือไม่ “หืม เค้าก็ปกตินะก็ไม่ได้เป็นไร ลองคิดดูว่าถ้าเค้าไม่มีตังค์ แล้วลูกเค้าติดคุก เค้าจะถามทำไมว่า ต้องเอาเงินไปยัดเท่าไรถึงจะเป็นอิสระ จะใช้ตังค์ก็แสนก็ตาม ตอนที่ว่าลูกตัวเองติดเค้าก็ถามอย่างนี้ ... แต่น้องต้นนี่ติดครั้งแรกใช้ใหม่... โอ๊ย เข้าออกเข้าออก หลายทีแล้ว เพราะว่าป้าเป็นเขาวงกตอยู่แต่ก่อนไง

เยาวชนจับไปไม่เกินอาทิตย์หรือกึ่งปีเลย แล้วพออายุ 18 ไปทำก็เลยติดคุกวัยหนุ่มกลางเลย” (ป้าร้านค้าพูดด้วยน้ำเสียงที่เบาลง เหมือนไม่อยากพูดหรือเป็นเพราะไม่อยากให้ใครได้ยิน) ผู้เขียนจึงแสดงความแปลกใจว่าถึงขนาดจะขัดเงินเลยหรือ ซึ่งคำตอบและคำอธิบายจากป้าร้านค้าจึงทำให้ผู้เขียนคลายความสงสัยไปได้มากทีเดียว “นี่แกถึงขนาดจะขัดเงินเลยหรือนะ...ฮือ ทำไมละ รถไม่มีวงคเนาะเงินเดือน 2 คนตั้งเท่าไร๋ อย่างของคนนึงใช้จ่ายในครอบครัว ของอีกคนก็ต้องเก็บเต็มๆ เออถ้าว่าส่งงวดรถแบบนี้ก็ไม่เหลือ อันนี้เค้าไม่ได้ส่งงวด มันก็ต้องเหลือเต็มๆ ถ้าว่าส่งงวดรถมันก็จะชนเดือนๆ ใช้ใหม่แล้วพว้เค้านี้มาซื้อบุหรี ก็มาพูดให้ฟังว่าโอ้ย วันนี้ใช้ตั้งค้หมดยอะเลย หลายหมื่น ก็ถามว่า อ้าว ไปทำไรหมดยหลายหมื่น เค้าบอกว้ไปซื้อรถให้ลูกสาว ลูกสาวอยากได้ ไปซื้อให้เค้า เวลาเค้ามีไร มาซื้อบุหรีเค้าก็มาเล่าให้ฟัง ยิ่งปีใหม่นี้ก็คิดดูชิวว่าเค้า 2 คน โบนัสจะได้เท่าไร๋”

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้เห็นว่าแท้จริงแล้วแม่ขาวไม่ลำบากจริง และชวนให้คิดในแง่ที่ว่าแล้วมูลนิธิที่เธอพึ่งพาอยู่ในปัจจุบันนั้นรับรู้ถึงข้อมูลในส่วนนี้ของเธอหรือไม่ ผู้เขียนจึงมีโอกาสได้ติดต่อที่เจนนีกครั้งหลังจากที่รับทราบข้อมูลการปิดบังภาพลักษณ์ตัวตนของแม่ขาว ว่าองค์กรมีมาตรการต่อการปิดบังของผู้มารับบริการหรือไม่ ซึ่งคำตอบที่ได้รับ ที่เจนนีได้ให้คำตอบกับผู้เขียนในเชิงภาพรวมของปรัชญาการทำงานขององค์กรเท่านั้น นั่นคือ “ครอบครัวผาสุก” โดยองค์กรมีกลุ่มเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือที่กว้างขวาง ทั้ง แม่เลี้ยงเดี่ยว พ่อเลี้ยงเดี่ยว เครือญาติที่บริการ องค์กรจึงต้องพยายามตอบสนองความต้องการที่จำเป็นให้มากที่สุดและเด็กได้รับประโยชน์มากที่สุด คำตอบของพี่เจนนีสะท้อนว่า องค์กรอาจจะรู้หรือไม่รู้ก็ได้ แต่เป้าหมายขององค์กรคือครอบครัว ถึงแม้ ณ ปัจจุบันกรณีผู้มารับบริการบางคนจะพ้นจากสภาพวิกฤตต่างๆ ในชีวิตเรื่องชีวิตคู่หรือครอบครัวแล้ว แต่องค์กรก็มีหน้าที่ทำตามหน้าที่ปรัชญาขององค์กรสืบไป

ถึงแม้ว่าข้อมูลที่ได้รับจะทำให้ผู้เขียนรู้สึกประหลาดใจก็ตาม แต่อีกนัยหนึ่ง สิ่งที่แม่ขาวได้ปกปิดนั้น ถือเป็นยุทธวิธีแห่งการเอาตัวรอดหนทางหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งของการเกิดวิกฤต โดยการใช้นิยามการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวบังหน้า พยายามทำตนเองให้น่าสงสารน่าเห็นใจ เป็นการแสดงถึงภาพลักษณ์ (image) ต่อองค์กร ที่ซึ่งแม่ขาวนั้นได้สถาปนารูปแบบความสัมพันธ์ของความไว้นื้อเชื่อใจกัน และความ เป็นครอบครัวให้เกิดขึ้นมา

ทั้งนี้ข้อมูลของแม่ขาวในส่วนที่ปิดบังยังได้สะท้อนถึงข้อจำกัดวิถีวิทยาการศึกษาแบบเรื่องเล่า (narrative) จึงทำให้ต้องมีการตรวจสอบข้อมูล ข้อเท็จจริงอย่างมาก และเมื่อข้อมูลที่ได้รับรู้จากปากของแม่ขาวและเจ้าหน้าที่ขององค์กรที่สัมพันธ์ให้ความช่วยเหลือไม่เพียงพอในการรับทราบข้อเท็จจริงและภาพลักษณ์ทั้งหมดที่อยู่เบื้องหลังชีวิตของแม่ขาว การได้มาพูดคุยถึงมุมมองจากป้าร้านค้าในบริบทชีวิตจริงปัจจุบันจึงทำให้ข้อมูลในรายละเอียดงานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือได้ ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอถึงตัวตนของแม่ขาวผ่านมุมมองของบุคคลผู้เกี่ยวข้องในลำดับต่อไป

5.2 “แม่ขาว” “องค์กร” กับความเป็นครอบครัว

รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างแม่ขาวกับองค์กรนั้น เป็นไปโดยความรู้สึกของความเคารพอย่างแท้จริง การเชื่อฟังเจ้าหน้าที่ทุกคน โดยที่แม่ขาวจะเรียกค่านำหน้าว่า “พี่” ในความหมายของแม่ขาวคือการเรียกเพื่อแสดงนัยยะของการรู้สึกเหมือนเป็นคนในครอบครัวของตน การเปรียบพี่เจนเป็นเหมือนพี่สาวแท้ๆ ที่เธอพร้อมจะรับฟังและร่วมมือเต็มที่ในยามที่พี่เจนหรือ องค์กรร้องขอความช่วยเหลือกลับมาบ้าง มีหลายเหตุการณ์ที่สะท้อนว่าถึงแม้ในปัจจุบันเมื่อแม่ขาวสามารถยืดหยัดช่วยเหลือตนเองได้ในเรื่องของการดูแลลูกๆ ที่ปัจจุบัน โตเป็นวัยรุ่นกันหมดแล้ว ไม่ว่าจะเป็น เรื่องปากท้องเศรษฐกิจในครอบครัวอันมีตัวเธอเป็นหัวหน้าคอยขับเคลื่อนครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวให้สามารถอยู่รอดได้ก็จริง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์หรือวิกฤตเฉพาะในยามที่เธอไม่ได้คาดการณ์ไว้ หรืออยู่นอกเหนือการควบคุมของเธอในการดูแลลูกๆ ตามกิจวัตรประจำวันที่ได้ทำกันมา ดังเหตุการณ์ที่น้องต้นถูกจับกุมด้วยข้อหาพกพายาเสพติด สิ่งแรกที่แม่ขาวคิดเป็นที่พึ่งและขอคำปรึกษาก็คือองค์กร “คืนนั้นพี่โทรหาพวกพี่เค้าร้องไห้ จนตอนเช้าพี่ก็มาหาพวกพี่ๆ พี่เค้าก็บอกว่าให้ปล่อยไปตามขั้นตอนของตำรวจเค้าตอนที่อยู่ที่นี่รู้สึกที่อยู่หรอกนะ แต่พอกลับไปบ้านก็ร้องไห้อีก” เมื่อผู้เขียนถามย้ำว่าทุกวันนี้พอมีเรื่องอะไรที่กระทบจิตใจหรือว่าเครียด แม่ขาวเลือกที่จะโทรหาองค์กรเป็นที่แรก เพราะเนื่องจากเธอมีความรู้สึกที่นี่เป็นบ้าน เป็นครอบครัว และความรู้สึกของการดูแลกันยันเรื่องของจิตใจเช่นนี้ เป็นกรณีที่พบมากในเคสผู้มารับบริการขององค์กรแห่งนี้ เพราะด้วยนโยบายและหลักการทำงานในรูปแบบของมูลนิธิ ประกอบกับความเป็นลักษณะเฉพาะของการดูแลเคสผู้มารับบริการขององค์กรเอง

สำหรับเรื่องของทุนการศึกษาของน้องฝ้ายนั้น อาจเป็นอีกเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้แม่ขาวยังคงติดต่อไปมาหาสู่กับที่นี้อยู่เสมอ นอกเหนือไปจากเรื่องความอ่อนแอทางจิตใจ ที่แสดงออกทุกครั้งยามเมื่อจิตใจได้รับความกระทบกระเทือนหรือว่ามีความหวาดวิตกกังวลใจขึ้นมา ซึ่งจากการที่ผู้เขียนได้สัมผัส พบว่า บุคลิกลักษณะนิสัยของแม่ขาวเป็นคนที่ค่อนข้างมีภาพลักษณ์ของความอ่อนแอ ณ วันที่ได้พูดคุยกัน แต่ก็แฝงไว้ด้วยความเข้มแข็งเมื่อยามที่ต้องตัดสินใจอะไรเองหลายๆอย่าง ผู้เขียนสัมผัสได้จากเรื่องเล่าว่าที่ผ่านมาก่อนที่แม่ขาวจะได้เข้ามาสู่การดูแลจากองค์กรแห่งนี้อย่างเต็มตัว แม่ขาวก็ได้ผ่านการตัดสินใจอะไรหลายๆอย่างมาด้วยตนเอง ดังนั้นสิ่งที่น่าคิดก็คือว่า เพราะด้วยลักษณะการดูแลให้ความช่วยเหลือแบบมูลนิธิขององค์กรแห่งนี้หรือไม่ จึงมีส่วนทำให้ในปัจจุบันแม่ขาวจึงยังไม่สามารถยื่นหยัดทางด้านจิตใจได้ด้วยตนเอง แต่หากมองอีกแง่มุมหนึ่ง ก็พบว่าเนื่องจากแม่ขาวอิงกลุ่มบุคคลหรือและองค์กรเปรียบเหมือนเป็นครอบครัวของตน ดังนั้นจึงถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคมไทยที่เวลาที่ผู้หญิงมีปัญหาที่เลือกที่จะเข้าหาและกลับไปขอความช่วยเหลือจากเครือญาติครอบครัวเดิม ทั้งนี้ในกรณีของแม่ขาวก็เช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่าครอบครัวในที่นี้ของแม่ขาวคือองค์กรนั่นเอง ซึ่งอาจเป็นเพราะแม่ขาวสถาปนาและนิยามความหมายกับความเป็นครอบครัวอีกแบบหนึ่งที่ไม่ใช่ในแบบดั้งเดิม ตามระบบ

สายเลือดและเครือญาติ และความรู้สึกที่แม่ขามีต่อที่นี้ นั่นคือความรู้สึกที่สนิทใจมากกว่าครอบครัว ญาติพี่น้องทางสายเลือดที่แท้จริงเสียอีก

ย้อนกลับไปในฉากเหตุการณ์ที่น้องต้นเกิดมามีอาการผิดปกติที่ขา โดยมีลักษณะของอาการ ขาโก่ง ซึ่งใครหลายๆคนในที่บ้านและชุมชนรอบข้างที่ต่างจังหวัดบ้านเกิด กลับมองด้วยสายตาว่าเด็กคน นี้มีความพิการ เป็นเรื่องของเวรกรรม รักษาไม่หาย ให้ปล่อยไปตามธรรมชาติ “คนแถวบ้านเค้าก็จะบอก รักษาไม่หาย ตอนนั้นจะอยู่ที่บ้าน เลยคิดเอาลูกรักษาที่ รพ. ขอนแก่น แต่ไปๆ มาๆ มารักษาที่อุตร หมอ ที่นี้เค้าก็ไม่ว่าไง จับๆขาลูกแล้วก็ไม่พูดไร ” ซึ่งจะเห็นได้ว่ากำลังใจหรือแรงพลังสนับสนุนที่สำคัญยิ่ง แต่แม่ขากลับ ไม่ได้รับมันเลย ดังนั้นสิ่งที่เธอคิด คือทำอย่างไรที่จะรักษาลูกให้ได้ และเธอก็มีความ เชื่อมั่นอย่างสูงว่าลูกเธอจะต้องเดินได้เหมือนเด็กปกติทั่วไป นั่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจเข้ามา ใช้บริการขององค์กร เนื่องจากแรงสนับสนุนจากครอบครัวเดิมไม่ตอบสนองต่อความต้องการทาง จิตใจได้

จนเมื่อการเก็บข้อมูลครั้งล่าสุดที่ผู้เขียน ได้เจอแม่ขากลับอีกครั้ง แม่ขาก็ยังคงพูดถึงองค์กรใน ทำนองเดิมว่าถึงแม้ในปัจจุบันเธอจะพออยู่ได้ด้วยตนเองไม่เดือดร้อนเหมือนดังแต่ก่อน แต่ที่ยังคง คิดต่อกับที่นี้ก็เนื่องจากการปรึกษาเรื่องน้องต้นและทุนการศึกษาของฝ่าย แต่ในปีการศึกษาหน้านี้ แม่ ขาก็บอกว่าจะไม่ขอรับทุนการศึกษาของน้องฝ่ายจากองค์กรแล้ว ผู้เขียนจึงได้สอบถามจำนวนเงินค่า เทอมของฝ่ายจึงทำให้ทราบว่าประมาณสามพันแปดร้อยกว่าบาท

ทั้งนี้ในกรณีของแม่ขาว จึงทำให้เกิดการตั้งคำถามขึ้นมาว่าสิ่งที่แม่ขาวได้รับความดูแลจาก องค์กรนั้นจะสามารถช่วยให้เธอสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวตามปณิธานและปรัชญาการทำงาน ขององค์กร “...ถ้าเป็นในลักษณะที่ติดกับมูลนิธิอย่างนี้ตลอด มันจะ ไปได้ตลอดไหม ตอนนี้อย่าบอกที่ เค้าไปแล้วนะว่า หนูจะไม่ขอทุนที่มูลนิธิแล้ว ก็คุยกับเค้าอยู่ เค้าก็บอกว่าไม่เป็นไร เวลามาก็มาในฐานะ ศิษย์เก่า อย่างตอนนี้ก็มีช่วยค่าเทอมอยู่ แต่ก็คุยกับที่เค้าแล้วแหละว่าจะไม่เอาทุน น้องเค้าก็โตแล้วไง แล้ว เรายังอยู่กับองค์กรมานาน (ลากเสียง) นาน โขเลยนะ” (หัวเราะ)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ถามถึงบุคคลแวดล้อมรอบตัวคนอื่นที่แม่ขาวจะสามารถพึ่งพาและปรับ ทุกข์ได้ นอกเหนือไปจากองค์กร จากคำถามนี้จึงทำให้แม่ขาวนิ่งคิดไปสักครู่หนึ่งก่อนที่จะตอบผู้เขียนว่า “... ก็ไม่มีใคร เพราะเค้าก็ไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรกัน แต่ถ้าคุยกับมูลนิธิก็ยังไม่รู้เรื่อง เช่น พวกกฎหมายอะไร อย่างนี้ หรือเช่น รู้เรื่องการฟื้นฟูจิตใจ เมื่อเค้าออกมา (หมายถึงน้องต้น) เราจะทำอะไรบ้าง”

มิวายที่การพูดคุยเรื่องต่างๆนั้นก็จะวนเข้ามาที่เรื่องของน้องต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม่ขาวนั้น เป็นคนที่รักลูกและห่วงลูกมาก อย่างในบทสนทนาที่แม่ขาวเล่าให้ผู้เขียนฟังว่าครั้งล่าสุดที่ตนเองนั้นได้ ไปเยี่ยมน้องต้นมา ซึ่งต้นได้บ่นให้ผู้เป็นแม่ฟังว่าตนเองนั้นถ้าได้ออกมาแล้วไม่อยากจะกลับมาใช้ชีวิต อยู่ที่บ้านเดิม “...แต่เค้าบอกว่าเค้าไม่อยากจะมาอยู่บ้านตรงนี้แล้ว เค้าพูดนะ ก็นั่น ใจแล้วแม่จะทำยังไง ละ ย้ายที่อยู่มันไม่ใช่ง่ายๆนะ ก็คิดอยู่ เราก็คุยกับที่ทางออฟฟิศอยู่ว่าต้นเค้าไม่อยากจะกลับมาอยู่ที่นี่ แล้วนะที่...ก็ยังไม่แน่ใจว่าจะเอาอย่างไร แต่ก็ยังได้เล่าให้ที่เค้าฟังนะ เพียงแต่ว่าให้มันถึงวันนั้นก่อน ที่

ทางออฟฟิศก็บอกให้เอาต้นไปบวชก่อน แต่เรื่องนี้ยังไม่ได้คุยกับพี่เค้าเพราะว่ามันก็ไม่ถือเป็นเรื่องจำเป็นมาก ก็เลยไม่ค่อยคุย รอให้ถึงตรงนั้นก่อน รอดูเค้าสักพักถ้าเค้าออกมาจะเป็นยังไง ค่อยว่ากันอีกทีหนึ่ง แต่ที่หนักใจอยู่เรื่องคือหนักใจเรื่องน้องต้นนี้แหละ หนักใจเลยว่าไม่รู้จะเอาอย่างไร” ซึ่งแม่ขาวจะพูดเน้นย้ำปัญหาหนักใจเรื่องน้องต้นบ่อยมาก และสะท้อนในคำพูดว่าถ้าปัญหาเรื่องเล็กน้อย เธอจะจัดการเอง ไม่อยากไปรบกวนพี่ๆ ที่มูลนิธิ

จากคำพูดข้างต้น ยังทำให้เห็นว่า ไม่ใช่ทุกเรื่องที่แม่ขาวจะปรึกษากับองค์กร เนื่องจากยังมีเพื่อนที่ทำงานที่คอยจะปรึกษาได้บ้าง การที่เธอเลือกเรื่องราวปัญหาที่จะปรึกษากับพี่ๆ ที่องค์กร อันสะท้อนให้เห็นถึงความไว้วางใจแต่ก็เกรงใจ

5.3 ความเป็นแม่: การเลี้ยงดูลูก

ผู้เขียนขอย้อนกลับไปบริบทช่วงที่อยู่กินกับสามีคนแรกและเลี้ยงน้องต้นลูกคนแรก บุคคลที่คอยช่วยเหลือและพึ่งพิงได้ก็คืออาม่า (ย่าของน้องต้น) และเพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียงกันสมัยนั้น ที่เห็นสภาพของแม่ขาวช่วงที่ยากลำบากในขณะนั้น ก็จะคอยช่วยเหลือหาข้าวปลาอาหารให้กิน จนเมื่อช่วงที่มีลูกคนที่ 2 และเริ่มระหองระแหงกับสามีคนที่สอง แม่ขาวก็จะดูแลลูกๆ เอง “ตอนนั้นน้องต้นไปเรียนแล้วเราไปรับไปส่งลูก ตอนนั้นโรงเรียนมันอยู่ใกล้บ้าน เป็นโรงเรียนวัดพญาวัว ตอนเช้าเราก็ไปส่งลูกก่อน เพราะเราต้องไปทำงาน พี่ก็ไปส่งเค้าก่อนแล้วก็นั่งรถเมล์ ต่อสองแถวไปทำงาน ...แล้วช่วงตอนเย็นถ้าเรามารับลูกไม่ทัน... พี่เค้าให้เลิกงานบ่าย 2 แต่ตอนเช้าเค้าไม่ได้กำหนดว่าต้องเข้าเวลานั้นเวลานี้ ถ้าถึงที่ทำงานก็ทำงานได้เลย...คือไม่มีใครช่วยเราจริงๆ ในเรื่องของชีวิตประจำวัน เราช่วยตัวเอง ไปรับส่งลูกเอง เพราะว่าที่ทำงานเค้าคงจะเข้าใจว่าเราต้องไปรับลูก พี่ไปถึง 7-8 โมง พี่ก็ทำงานเลย แต่บ่าย 2 โมงพี่ต้องรีบกลับมารับลูก เพราะว่าโรงเรียนมันเลิก บ่าย 3 โมงครึ่งถึง 4 โมง เพราะว่าตอนนั้นต้นเค้าเรียนอนุบาล พี่ก็รีบมารับลูก แล้วลูกเค้าก็นั่งคอยพี่ที่โรงเรียนนั่นแหละ”

ในส่วนของการดูแลฝายนั่น เนื่องจากว่าฝายยังเล็ก แม่ขาวจึงพาไปทำงานด้วย “...ฝายก็ไปกับพี่ไปทำงานด้วย พอฝายเริ่มจะเดินแข็ง ทำอะไรแข็ง ช่วยเหลือตัวเองได้ ประมาณจะขึ้นอนุบาล 3 มันจะมีโรงเรียนใกล้ๆ ข้ามคลองไป พี่เจนนี่ให้ไปถามว่าค่าเทอมเท่าไร เพราะว่าฝายยังเล็กอยู่ จะเป็นลักษณะโรงเรียนเด็กเล็ก ตอนนั้นจะอยู่เดือนละพันกว่าบาท ประมาณพันห้านี้แหละ...หลังจากที่รับต้นเสร็จก็เดินข้ามคลองไปหน่อยไปรับฝาย แต่ช่วงตอนที่ฝายยังไม่ได้ไปตรงนั้นพี่ก็เอาไปทำงานด้วย ก็ให้น้องนอนกินนมในห้องเก็บของ” ซึ่งผู้เขียนเข้าใจว่าบริบทชีวิตในช่วงนี้ของแม่ขาว คือเกิดวิกฤตความเป็นแม่จริงๆ มีความเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวในช่วงเวลาหนึ่งก่อนที่จะกลับมาคืนดีกับพ่อของน้องฝาย

5.3.1 ลูกชาย

ผู้เขียนนั้นรู้ว่าเหตุการณ์เบื้องต้นสร้างความทุกข์ใจให้แก่แม่ขาวมาก เมื่อมีโอกาสพบเจอกันอีกครั้ง⁵ ผู้เขียนจึงได้สอบถามแม่ขาวว่าในวันนี้ใบหน้าคุณชื่นตึกว่าครั้งก่อนที่ได้พบกัน ซึ่งแม่ขาวก็หัวเราะพร้อมกับบอกว่าเป็นเพราะเรื่องลูกชาย จากการไปเยี่ยมมาล่าสุดทำให้แม่ขาวรับทราบข่าวดีว่าเบื้องต้นกำลังจะพ้นโทษได้รับการปล่อยตัว “...ประมาณเดือนเมษาหรือพฤษภาแน่แหละที่จะได้ออก เพราะข้างในเค้าทำวันลดโทษให้แล้วละ... น้องเค้าคิดตั้งแต่ตอนอายุ 18 ปีวันที่ 6 พฤษภาคม ปี 2557 ปัจจุบันน้องต้นอายุ 20 ปีแล้ว”

แม่ขาวยังได้เล่าเรื่องราวการพบเจอกับต้นในคุกให้ผู้เขียนฟังว่า ตนเป็นห่วงขาลูกชาย เพราะอยู่ในนั้นจะไม่ได้ใส่รองเท้าจึงมีผลให้เท้าเริ่มบานออก แต่ก็ยังเดินได้ปกติอยู่ “...ตอนที่ไปเยี่ยมที่เห็นเค้าอยู่ข้างใน เค้าไม่ได้ใส่รองเท้าใหม่ ใ้ตรงนั้นมันก็จะบานออก ก็จะบอกเค้าว่าเวลาตัวเองอยู่เฉยๆพยายามจับขาเข้า เค้าก็ว่าไม่เป็นไรหรอกแม่ อย่างเราจะต้องอย่างนี้ใช้ปะ แต่ขาเค้าจะบานออก เค้าเพิ่งมาเป็นตอนติดอยู่ข้างใน เพราะว่าเค้าไม่ได้ใส่รองเท้า เพราะข้างในเค้าไม่ให้ใส่รองเท้า ก็พยายามบอกเค้าว่าให้จัดๆ คัดเข้ามานะ แต่เค้าก็เดินปกติ แต่ตัวใหญ่ขึ้น เค้าก็บอกว่าไม่ต้องห่วงหรอกเค้าว่าอย่างนี้”

ถึงแม้จะได้รับข่าวดี แต่ในการสนทนากัน ตัวเธอจะวนมาที่เรื่องความทุกข์ทนเรื่องลูกชายอีกครั้ง “...แต่จะเป็นห่วงมากคือ พี่ชายคน โดนนี้แหละ (หมายถึงต้น) เพราะว่ายังไม่รู้จะยังไง กะว่าถ้าเค้าออกมาจะให้ไปบวชก่อน” เหมือนกับว่าแม่ขาวพยายามจะสื่อกับผู้เขียนว่าทุกวันนี้มีเรื่องเครียดเรื่องเดียวคือเรื่องต้น แม่ขาวยังวางอนาคตให้กับต้นว่าเมื่อออกมาแล้วอยากให้บวชเลย “...บวชแล้วก็จะให้หางานทำ นี่ก็ไม่ต้องหางานทำได้หรือเปล่า ก็พยายามกัน หนักใจเหมือนกัน หนักใจลูกชายคนโตมาก เพราะว่าถ้าออกมาจะกลับไปเป็นเหมือนเดิมไหม จะอะไรไหม เพราะว่าเราต้องทำงานนะ บางครั้งเราก็ต้องปล่อยแต่ก็อยากให้เค้าไปบวชที่ต่างจังหวัดก่อน กลัว กลัวมากเลย ... เพราะว่าอยู่นี้เพื่อนก็ต้องมาตาม เพราะว่ายังมีวัยรุ่นอยู่ในซอยเล็ก เป็นชุมชนใหญ่นะเนาะ เราก็หนักใจหนักมากเลย นี่ถึงบอกว่ายังไงก็ต้องมีเรื่องปรึกษากับพี่เค้าอยู่ดี (ยิ้ม หัวเราะ) ก็เรื่องนี้แหละที่กลัวเพราะกลัวว่าเค้าจะกลับไปทำอีก...แต่เค้าก็บอกว่าเค้าจะทำตัวใหม่ จะไม่เอาอีกแล้ว เค้าว่าไม่ดีเลยที่เค้าไปอยู่นี้ เค้ารู้แล้ว”

ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ขออนุญาตนำคำถามไปถึงเหตุการณ์ที่ว่าน้องต้นถูกจับนั้น เป็นเพราะแม่ขาวไม่มีเวลาให้น้องต้นหรือเปล่า “... ไข่ๆ ตอนนั้นเค้าอยู่บ้าน เพราะเค้าทำงานโรงงานไม่ได้ เลยให้ลูกอยู่บ้าน” ผู้เขียนจึงชวนคุยและแสดงความสงสัยว่าทั้งๆที่ตอนนั้นเรามีการติดต่อกับมูลนิธิขององค์กรอยู่แล้ว แต่ทำไมถึงเป็นแบบนี้ แม่ขาวจึงอธิบายให้ผู้เขียนฟังว่าเป็นเพราะตัวของน้องต้นเอง “...เค้าไม่ให้ความร่วมมือกับทางเราไงคะ คือเค้าไม่ยอมไปเลย ทางองค์กรพยายามที่จะดึงเค้ามา แต่เค้าไม่ให้ความร่วมมือ

⁵ ผู้เขียนสัมภาษณ์แม่ขาวครั้งแรกเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2558 และครั้งที่สองเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2559 แต่ในระหว่างนั้นมีการสัมภาษณ์พูดคุยทางโทรศัพท์ด้วยในวันที่ 27 ธันวาคม 2558

เค้าจะหนีเรา เพราะช่วงนั้นเค้าติดเกมส์หนักเลย คือนอกจากที่เงินเค้าก็ไม่เอาใคร เค้าก็จะไปหาแต่กับเพื่อนเค้าไปเล่นกับเพื่อนเค้า”

ในฐานะของความเป็นแม่ ผู้เขียนจึงชี้ชวนให้แม่ขาคิดว่าจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ถือเป็นความผิดพลาดในฐานะความเป็นแม่ของเธอหรือไม่ “ก็ผิคนะ คือเราก็ไม่รู้จะทำยังไงซะใหม่ เราก็เสียใจว่าทำไมไปอย่างนี้ เพราะว่าก็คุยกันอยู่ พูดกันดีๆ เค้าก็ไม่เอา เค้าก็จะขอแต่ตั้งกับเราไป ขอตั้งวันละ 60 บาท แล้วก็จะไม่ยอมเข้าบ้านจะอยู่แต่กับร้านเกมส์ อย่างเดียว ก็ส่งสารเค้าเพราะว่าต้น ขาเค้าไม่ดีตั้งแต่เกิด ก็ลำบากมาด้วยกัน บอกให้เค้าทำตัวดี แม่ไปทำงานนะ แต่เค้าก็ไปกับเพื่อนไปชง โมยรธมอ ไซค์ แต่เค้าก็เอาไปคืนที่เดิม... พอตกลงกลางคืนแม่ก็เริ่มไม่สบายใจแล้ว ทำไมต้องไปทำอย่างนี้ คือเค้ามาเล่าให้แม่ฟังเองว่าไปชงโมยรธมา เรารู้ว่าเฮ้อ ! ไปทำอย่างนั้นทำไมมันไม่ดี เกิดตำราตรงตำราจบบมาจะทำยังไง ก็เราก็บอกเค้าว่าอย่างทำแบบนี้ถ้าโดนตำราจบบมาแม่ไม่มีปัญญานะ เพราะแม่ก็ทำงานเลี้ยงต้น ต้นอยู่บ้านทำไมต้องมาทำอย่างนี้ เค้าก็ ครับๆ คือไม่ไป พักหลังก็มีเพื่อนมาบ้าน พอแม่ไม่อยู่บ้านก็มาหาที่บ้าน ให้อะไรก็คิดว่าลูกไปโรงเรียนแต่ที่ไหน ได้ลูกไม่ได้ไปโรงเรียน ลูกอยู่บ้านเค้าก็มาหาลูกเราอยู่ที่บ้านอย่างนี้ พอเราเลิกงานกลับมา บ้านก็สะอาดคนสะอาดดี ลูกก็ดี ลูกก็นั่งรอแม่ดี แต่ที่ไหนได้ พาเพื่อนมาบ้านเต็มเลยเที่ยวนั้น... และต้นเริ่มไม่เอาการเรียนช่วงจะขึ้น ม.2 เค้าหนีโรงเรียนเลย พาไปส่ง 2-3 รอบ คุณครูก็ให้ออกาส ผลสุดท้ายเค้าไม่ไปโรงเรียนเลย”

ในหลายครั้งจากการสนทนา แม่ขาคจะพูดถึงลูกชายในแง่ที่ว่าอย่างน้อยลูกของเธอก็ไม่โกหก เธอจะเล่าว่าตนเองนั้นต้องไปทำงานแต่ 7 โมงครึ่ง และกว่าจะกลับก็เป็นเวลาที่เย็นแล้ว สิ่งที่คุณพ่อจะสั่งสอนอบรมลูกได้ ก็มีแต่บอกลูกว่าจะไรอย่างนี้ไม่ผิคนะอย่าทำ “คือต้นเค้าจะผิคน้อย เค้ามีอะไรเค้าไม่โกหกเรา เค้าจะพูดตรงๆเลย ว่า เออแม่ เพื่อนชวนไปนี่ไปนั่นนะ แต่ต้นไม่เอาหรอก ต้นไม่ทำหรอก เค้าจะชอบพูดอย่างนี้ เราก็บอกว่าไม่ผิคนะ ถ้าต้นเป็นไรขึ้นมาแม่ช่วยต้นไม่ได้นะ เราก็บอกกับเค้าดีๆ บอกว่าต้นรักแม่ไหม เค้าก็บอก รัก ถ้ารักแม่ก็อย่าไปทำอย่างนี้นะ เพราะว่าแม่ทำงานคนเดียว เค้าก็ต้องดูแลน้องให้ดี แต่เค้าจะติดเกมส์หนักมาก (เสียงสูง) คือบางครั้งต้องไปนอนที่ร้านเกมส์ เพื่อที่จะได้เล่นเกมส์ อย่างบางร้านเกมส์จะจ้างให้ต้นเฝ้าร้านเกมส์ตอนที่เค้าไม่อยู่ ตอนที่เค้านอนหลับ ก็จะทำให้คอยเก็บตังค์จากพวกน้องๆ เด็กๆ เค้าก็จะให้ต้นเก็บตังค์นี้เฝ้าร้านให้เค้า บางครั้ง 2-3 วันถึงกลับบ้านทีหนึ่ง ผอมโซเลย รอบตาคล้ำ ผอม ก็ขอให้ได้เล่นเกมส์”

กล่าวโดยภาพรวมความเป็นแม่ของแม่ขาคที่มีต่อลูกชาย คือ คือการตามใจและเชื่อใจ เนื่องจากแม่ขาคมีการให้เหตุผลกับตนเองว่าตนและลูกชายนั้นลำบากมาด้วยกัน

5.3.2 ลูกสาว

กับคำถามที่ว่าแม่ขาคจะเกาะติดองค์กรเป็นลูกแห่งแบบนี้ไปตลอดหรือไม่ ซึ่งตัวของแม่ขาคเองนั้นก็ไม่ได้นั่งนอนใจ เธอคิดถึงอนาคตและทบทวนตนเองอยู่บ้างพร้อมรู้จักอ่อนของตนเองว่าเป็นคน

อ่อนแอชอบหนีปัญหาอยู่เสมอ และจากบุคลิกลักษณะของตนเองจึงทำให้แม่ขาวกลัวว่าลูกสาวจะกลายเป็นคนแบบเธอ นื่องฝ้ายนั้นปัจจุบันเรียนอยู่ชั้น ม.4 อายุ 16 ปี “...มองๆอนาคตอยู่ คือ ตอนนี้เวลาเราเจอปัญหานิดหน่อยเราก็อีกหนีปัญหา เราไม่อยากจะอยู่สู้ปัญหาอะไรอย่างนี้ ก็อยู่กับที่ทำงาน เค้าก็ว่าก็เป็นอย่างนี้แหละแก พอมีปัญหาน้อยแกก็หนี แกต้องสู้ๆ ทำตัวเองให้เข้มแข็ง ทำให้ลูกดู อย่าทำตัวอ่อนแอต่อหน้าลูกให้ทำตัวเข้มแข็ง อย่าไปร้องไห้ร้องไห้ เพราะเราโตแล้ว เราเป็นแม่คนแล้ว เราไม่ใช่เด็ก... พี่เค้าก็จะคอยบอกอย่างนี้ไง”

แม่ขาวรู้สึกอ่อนข้อเสียของตนเองคือ “... ข้อเสียของเราคือร้องไห้เวลาเจออะไรร้องไห้ละ ไม่เอาละ

ชั้น ไม่อยู่ ถ้าเจอปัญหาก็คงหนี รู้ตัวเองนะว่าตัวเองเป็นอย่างนี้ แล้วฝ้ายก็จะเป็นแบบนี้ไง ก็เหมือนแล้วเนี่ย เค้าไม่ค่อยออกจากบ้าน ไม่ชอบอยู่กับคนเยอะ พอเจอปัญหาที่โรงเรียนหน่อยก็จะไม่เอาละ ไม่อยากไปโรงเรียนละ เรายังถามว่าเป็นเพราะอะไร เรายังคอยแก้ให้เค้า คือทำตัวเข้มแข็ง คือเอาคำพูดที่พี่ๆ เค้าพูดนะมาบอกลูก แต่บางครั้งตัวเองก็ยังไม่ไหวหรอก เพราะเจอปัญหาหน่อยเราก็คงร้องไห้ละ ก็ยังหนีปัญหาอยู่ เนี่ยจุดอ่อนที่เป็นอยู่ ก็พยายามอยู่ว่าไม่ได้นะเราต้องทำตัวใหม่ พี่ๆ ที่บริษัทเค้าก็จะพูดเตือนเรา เค้าก็จะบอกพูดกับพี่เลยว่า ฉันถึงงั้นนะ ว่าแกมีลูกได้ยังไง ทั้งๆที่แกทำตัวเหมือนไม่เป็นคนโต เหมือนเด็กอะ คือแก่แล้ว แต่ยังทำตัวเด็กนะ นิดๆหน่อยๆ ก็ร้องไห้ นิดๆหน่อยๆก็หนีปัญหาอะไรอย่างนี้”

แม่ขาวจะบอกกับผู้เขียนเสมอว่าในตอนนี้นะเธอไม่อยากจะรับทุนการศึกษาของฝ้ายจากทางองค์กรมูลนิธิแล้ว โดยบ่นกับผู้เขียนต่อหน้าน้องฝ้ายว่า เธอเรียนไม่เก่งคือและแม่ขาวก็กลัวว่าน้องฝ้ายจะเรียนไม่จบ พร้อมกับเล่าว่าตนเองนั้นก็ไม่ได้ตั้งใจและก็ปรึกษากับพี่ๆ ที่องค์กรอยู่เสมอ ซึ่งทางองค์กรก็อยากให้แม่ขาวพาน้องฝ้ายไปงานสโมสรของทางมูลนิธิบ่อยๆ “... พี่เค้าก็จะพูดว่างานสโมสรวันนี้ๆนะ เธอต้องปลุกคนลูกเธอมาให้ได้นะ ...คือบางครั้งกลัวลูกตัวเองไปไม่รอดอะ อย่างที่อาจารย์เค้าพูดแหละว่าเด็กห้องนี้มันคือ พี่เค้าบอกไปทางพี่เค้าว่าหนูจะไม่รับทุนนะพี่ ก็ว่าอย่างนี้ บอกพี่เค้าไปรู้สึกละอายใจนะ (พูดที่เล่น) ที่นี้ฝ้ายเค้าก็บอกว่าถ้าหนูไม่เรียนแล้วหนูจะทำอะไรละแม่ อ้าวถ้าเธอเรียนเธอก็ทำตัวให้มันดีกว่านี้หน่อยก็พูดอยู่ ไม่ใช่ว่าเธอเรียนแล้วเธอทำอย่างนี้ จับอะไรก็ไม่ได้ ก็คุยกันอยู่แล้วจะทำยังไงดีเนี่ยก็ยังพูดอยู่”

ทั้งนี้ผู้เขียนมีบางบทสนทนาที่สะท้อนถึงบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของน้องฝ้ายเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นว่าแม่ขาวนั้นเป็นคนที่รักลูกและห่วงลูกมาก โดยในบริบทการพูดคุยที่ว่าแม่ขาวนั้นตั้งใจจะหาทุกอย่างไว้ในลูกๆ ส่วนตัวเธอเองนั้นตั้งใจจะกลับไปอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด “...ห่วงมาก ฝ้ายยังห่วงห่วงทั้งคู่แหละ ก็เลยจะทนทำงาน จนที่ที่ทำงานบอกเธอเลี้ยงลูกจนลูกไม่โต ไม่กล้าไปไหน ไม่ออกไปไหน ก็ต้องมีคุยกับพวกพี่ที่มูลนิธิเค้าอยู่แหละ ก็ต้องคุยกันว่าจะทำไงดี แต่ตอนนี้ก็มีคุยเรื่องฝ้ายไม่กล้า

ออกไปไหน ที่เค้าก็บอกให้พาฝ่ายมาที่มูลนิธิ มาเผชิญโลกภายนอก ไม่ใช่จะอุดอู้อยู่ในนั้น เค้าว่าอย่างนี้”

5.4 มุมมองความสัมพันธ์

5.4.1 องค์กรมูลนิธิ

เมื่อผู้เขียนถามถึงเพื่อนบ้าน หรือบุคคลอื่นใดที่ญาติพี่น้อง หรือที่ทำงาน ที่เธอจะไว้ใจได้ ก็ยังไม่สนิทเท่ากับที่เธอวางใจองค์กร เนื่องจากคนที่จะช่วยเหลือเธอยามเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือให้वानให้คอยดูแลลูกๆ ให้นั้น ไม่มี ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับเพื่อนบ้านจะเป็นในลักษณะของการรู้จักกันเพียงผิวเผินและต่างคนต่างอยู่ ถ้ามีปัญหาอะไรเธอก็เลือกที่จะโทรหาองค์กรเป็นที่แรก “...พูดง่ายก็คือว่าเราไม่มีเพื่อนบ้านที่สนิท คอยดูแลให้ จะไม่มีอะไรแบบนี้ เราจะใช้ชีวิตมีแต่มูลนิธิ ถ้าเกิดปัญหาที่ก็จะโทรไปหาพวกพี่ๆ เค้า แต่ช่วงนี้ไม่ค่อยได้โทร ไป เพราะว่ามันไม่มีอะไรที่จะ โทร แต่ช่วงนี้เองตอนนี้ อาทิตย์นึง 2-3 รอบได้” หมายถึงการโทรปรึกษาจำนวนบ่อยหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าในช่วงนั้นมีปัญหาชีวิต

5.4.2 อาม่า

“...แกนะ โชคดีแล้วนะ ที่แกไปจากที่นี่ได้ ถือว่าแกหมดกรรมหมดเวรแล้ว ก็เหลือแต่แม่นี้แหละที่ยังมีกรรมมีเวรอยู่” นี่คือคำพูดที่แม่สามีคนแรกพูดกับแม่ขาว ยามที่แม่ขาวกลับไปเยี่ยมหากับน้องต้นเมื่อครั้งก่อนน้องต้นติดคุก จนทำให้รู้ว่าทุกวันนี้สามีคนแรกก็ยังไม่ได้แต่งงานใหม่ และก็ยังคงใช้ชีวิตเฉกเช่นกับเมื่อก่อนที่เป็นเหมือนฝันร้ายของเธอ “...แกก็สั้นนะ ถ้าได้ยินอะไรแรงๆ แล้ว คือไม่ต้องพูดเรารู้อยู่แล้ว แกกลัวจนตัวแกสั้นดึ๊กๆ เลย เรารู้อยู่ เราก็ส่งสารแกเหมือนกันนะ ทีนี้ต้นเค้าก็บอกว่าถ้าต้นโต ต้นจะเอายามาอยู่ด้วย แต่เค้าบอกว่าเค้าไม่มาอยู่หรอก เพราะว่าเค้าทิ้งตรงนั้นไม่ได้ไง เพราะเค้าเคยอยู่กับอากง แล้วเค้าบอกว่าถ้าทิ้งมาแล้วคนนี้จะอยู่กับใคร (หมายถึงลูกชายแก) เค้าก็จะเรียกว่าไอ้เหี้ย “ไอ้เหี้ยมันจะอยู่กับใครล่ะ” เค้าก็ว่าอย่างนี้”

ทั้งนี้แม่ขาวยังเล่าให้ผู้เขียนฟังอีกว่ายามเมื่อครั้งล่าสุด เมื่อเธอไปเยี่ยมอาม่าอีกครั้ง อาม่ามีสีหน้าที่ดีใจมากพร้อมกับถามหาหลานชาย “... คิดดูอะ ไปหาแก แกเห็นหน้าพี่แกก็ดีใจ คิดดูอะ แกก็จะเข้ามาทอดแล้วก็ถามว่า แกเป็นยังไงบ้าง อ้อ หนูสบายดีแม่ เค้าเลยว่าอย่างนี้ไง ทีนี้แกก็จะบอกว่าต้นไปไหนทำไม ไม่เอาต้นมาหาย่า แต่ไม่ได้บอกนะว่าต้น โคนติดคุกอยู่ ก็จะบอกว่า แม่รอหน่อยนะ ตอนนี้อยู่ทำงานอยู่แล้วเดี๋ยวจะพามา แกก็หัวเราะ ยิ้ม มีความสุข...เราก็ไม่ได้พูดความจริงให้แกฟังว่าตอนนี้ต้นติดคุกอยู่ ก็จะบอกว่าต้นก็ทำงานไม่ค่อยว่าง แล้วว่างๆ จะพามา ไม่เกินปีหน้าหรอก ก็เลยบอกเค้าอย่างนี้ เค้าอยากเห็นหน้าหลาน เค้ารักหลานมากไง เพราะว่าเค้าก็ลำบากมากกับเราเหมือนกัน”

5.4.3 ครอบครัวเดิม ครอบครัวขาย

สำหรับความสัมพันธ์และการพึ่งพาญาติพี่น้องนั้น แม้แต่ปัญหาเรื่องน้องดัน คราวแรกเกิดนั้นก็ สะท้อนว่าครอบครัวไม่สามารถพึ่งพิงได้ในยามที่เธอต้องการ เพราะไม่มีทรัพยากรในการตอบสนองต่อ วิกฤตของแม่ขาวได้เลย ทั้งด้านเศรษฐกิจ ความรู้คำแนะนำหรือแม้แต่กำลังใจ จะมีเพียงการช่วยเหลือ เล็กๆ น้อยๆ จากน้องสาว ที่พักอาศัยอยู่ละแวกใกล้เคียงกัน

โดยบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัวไทยเป็นหน่วยพื้นฐานของโครงสร้างทางสังคม ในการ ให้ความรักความเข้าใจ การปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดและค่านิยม มักมีการอ้างอิงกันอยู่เสมอว่าครอบครัว ไทยแท้แต่โบราณที่ยังมีความเป็นไทยเข้มข้นคือครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น เป็นภาพครอบครัว ขยายในอุดมคติ ที่มีปู่ ย่า ตา ยาย ลูก หลาน รักและเอื้ออาทรต่อกันและกัน

ดังนั้นในช่วงเหตุการณ์ดังกล่าว เมื่อครอบครัวเดิมไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ เธอเลย ตัดสิน

ใจออกจากครอบครัวที่บ้านต่างจังหวัดพร้อมกับน้องดันเพื่อมารักษาตามคำแนะนำขององค์กรมูลนิธิ “...ก็ มีน้องสาวไง พวกน้องๆเค้าก็อยู่แถวๆนี้ มันใกล้กัน แต่เรื่องปรึกษา ไม่ค่อยสนิทกัน ต่างคนต่างอยู่ สำหรับที่ปรึกษานี้จะไปปรึกษาที่องค์กร ก็มีพักหลังช่วงนี้แหละที่ไม่ค่อยได้เข้าไปหาที่เค้า เพราะมันก็ ไม่มีเรื่องอะไร” เมื่อผู้เขียนได้ถามถึงสายใยความสัมพันธ์กับทางบ้านที่ต่างจังหวัด ก็ได้ทราบว่าเป็นปัจจุบัน เธอแทบไม่ค่อยได้กลับบ้าน “... ไม่ค่อยได้กลับบ้านเลย มาหลายปีแล้ว ไม่กลับบ้าน เราก็ได้แต่ฝากตั้งค์ไปให้ แม่เล็กๆน้อยๆเป็นของขวัญปีใหม่ให้แม่นะ แม่เค้าก็จะโทรมาถามบ้าง ถ้าอย่างแม่เค้าไม่มีตั้งค์เค้าก็จะ โทรมาขอ ไม่เยอะหรอก ทีละ 500 ทีละ 1000 แต่ไม่ได้ขอบ่อยนะ นานๆที เพราะเค้าก็รู้ว่าเราไม่ค่อยมี ตั้งค์ นานๆ เค้าจะขอ”

แม่ขาวบอกเล่ากับผู้เขียนว่าความทุกข์ทนที่เกิดขึ้นครั้งที่ร้ายแรงและเป็นภาพฝังใจของเธอก็คือ ช่วงการอยู่กับสามีคนแรก ส่วนสามีคนที่สองนั้นจะเสียเรื่องเดียวคือการโอนอ่อนตามญาติพี่น้องของเขา เฉยๆ เมื่อพูดถึงบริบทการที่สามีคนที่สองหนีไป ตอนนั้นแม่ขาวก็ไม่มีใคร มีแต่องค์กร “...ไม่มี ไม่มีใคร เลย ตอนนั้นมีแต่พี่เจนคอยมาดูแล เค้าก็เล่าให้พี่เค้าฟัง ว่าเค้า(หมายถึงญาติสามีคนที่ 2) ก็พูดกันว่าผู้หญิงที่ เก่งกว่ามันจะ ไปได้แค่นั้น คือเราได้ยินเหมือนกับเราอยู่ในห้อง เค้าก็พูดกันข้างนอกเป็นกลุ่ม ใจ ว่า ผู้หญิงมันจะแค่นั้น ไหนจะดูแล ไหนจะทำงาน ผู้หญิงเก่งกว่าผู้ชายมันจะไปไม่ได้หรอก เค้าก็ไม่อยาก ฟัง เค้าก็ทนฟังไปอย่างนั้นแหละ ก็ไปเล่าให้พี่เค้าฟัง ว่าทนไม่ไหวแล้วนะอย่างนี้”

จากข้อมูลที่ถูกกล่าวมาทำให้เห็นว่าครอบครัวฝ่ายสามีของแม่ขาวคนแรกนั้น เป็นวัฒนธรรม ครอบครัวจีน ทำให้อำมาไม่มีสิทธิมีเสียงแม้ว่าจะพยายามปกป้องแม่ขาว แต่ก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือได้ สามีจะมีอำนาจเต็มที่ในวัฒนธรรมจีน ต่อมาในครอบครัวสามีคนที่ 2 เป็นครอบครัวขยาย แต่แทนที่ ครอบครัวขยายจะทำหน้าที่พุ่มพักผู้หญิงที่ประสบภาวะวิกฤต แต่ครอบครัวขยายกลับกีดกันทำร้ายทาง จิตใจ ซึ่งในบริบทของความเป็นครอบครัวขยายในเขตสลัมใกล้เคียงกับความเป็นเมืองรอบนอกกรุงเทพฯ

จึงเป็นลักษณะของการอยู่กันเป็นครอบครัวชนชั้นล่างที่แออัด หรือเรียกว่าเป็นครอบครัวขยายชนชั้นล่าง ฉะนั้นการที่มีผู้หญิงแปลกหน้าเข้าไปและมีลูกติด จึงไม่เป็นที่ต้องการของครอบครัว

โดยบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัวไทยเป็นหน่วยพื้นฐานของโครงสร้างทางสังคม ในการให้ความรักความเข้าใจ การปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดและค่านิยม มักมีการอ้างอิงกันอยู่เสมอว่าครอบครัวไทยแท้แต่โบราณที่ยังมีความเป็นไทยเข้มข้นคือครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น เป็นภาพครอบครัวขยายในอุดมคติ ที่มีปู่ ย่า ตา ยาย ลูก หลาน รักและเอื้ออาทรต่อกันและกัน

5.5 “ตัวตน” ของแม่สาวกับการอำพรางข้อเท็จจริง

ในหัวข้อนี้ ต้องการนำเสนอถึงการแสดงภาพลักษณ์ของแม่สาว หลังจากที่ผู้เขียนได้รับทราบข้อเท็จจริงในชีวิตของเธอปัจจุบันแล้ว ดังนั้นผู้เขียนจึงไปเก็บข้อมูลถึงที่บ้านแม่สาวตามที่ได้นัดกันไว้ ก่อนหน้าไปถึงผู้เขียนแกล้งทำเป็นโทรไปหาว่าไปถึงบ้านไม่ถูก และเพื่อเป็นการโทรย้ำแม่สาวว่าผู้เขียนมาแล้วนะ หลังจากที่ได้ทำการนัดไว้เมื่อหลายวันก่อน เมื่อไปถึงบริเวณหน้าอาคารที่แม่สาวอาศัยอยู่ ก็พบว่าแม่สาวยินรอผู้เขียนที่หน้าอาคารอยู่ก่อนแล้ว

บรรยากาศระหว่างการนั่งสัมภาษณ์ในบ้าน แม่สาวนั้นใส่ชุดอยู่บ้านธรรมดา มีน่องฟ้าย่นอยู่ด้วยตลอด ทั้งนี้ในวันนี้น่องฟ้ายแต่งตัวดูดี ใส่เสื้อผ้าตามวัยรุ่นสมัยนิยม รูปร่างผอมสูงหน้าตาดี พร้อมทั้งสังเกตเห็นว่าโทรศัพท์ที่เธอใช้นั้นเป็นโทรศัพท์มือถือยี่ห้อดังราคาหมื่นกว่าบาทจริงดังข้อมูลที่ป้าร้านค้าบอก

การสัมภาษณ์พูดคุยในวันนั้น เป็นไปอย่างสบายๆ ซึ่งแม่สาวและน่องฟ้ายก็ดูเป็นมิตรกับผู้เขียนมาก ด้วยเพราะความคุ้นเคยที่ได้พบปะกันมาก่อนหน้านั้นแล้ว ฉะนั้นการเก็บข้อมูลในวันนั้นจึงเป็นไปเพื่อสังเกตพฤติกรรมของแม่สาวและการตอบคำถามว่าจะตรงกับที่เพื่อนบ้านและป้าร้านค้าบอกหรือไม่อย่างไรในเรื่องของพาหนะ ทั้งรถยนต์และมอเตอร์ไซค์ แม่สาวตอบผู้เขียนเพียงว่ามีรถมอเตอร์ไซค์คันเดียวเป็นรถของน้องที่เพิ่งลอยต่อมาจากเค้า หรือจากการที่ผู้เขียนถามว่าทั้งบ้านอยู่กันแค่แม่กับลูกเธอ แต่ผู้เขียนสังเกตว่าช่วงขณะที่แม่สาวตอบคำถามที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลในครอบครัว น่องฟ้ายจะก้มหน้าและยิ้มออกมานิดๆ เหมือนเป็นยิ้มที่ละอายและปกปิดอยู่ในช่วงเวลาแม่สาวบอกว่าเธออยู่กับลูกๆแค่นั้น

ภายในตัวบ้านผู้เขียนไม่พบข้าวของเครื่องใช้ของผู้ชายอยู่เลย แม้แต่ในห้องน้ำ แต่สังเกตว่าบ้านสะอาด โลง เหมือนเพิ่งได้รับการทำความสะอาด และในระหว่างการพูดคุยนั้นผู้เขียนจะอาศัยบางจังหวะเพื่อคอยสอบถามถึงเรื่องสามีคนที่สองว่าทำไมถึงไม่กลับมาคืนดีกัน เพราะในเมื่อเขาไม่ได้ทำอะไรผิดมาก แค่นี้ไปเฉยๆน่าจะกลับมาเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์แบบได้เหมือนเดิม แต่แม่สาวก็ยังคงยืนยันว่า

ไม่ได้กลับมา “ก็ไม่ได้คืนดี หลังจากครั้งนั้นก็อยู่กับลูกมาโดยตลอด ตอนนั้นพ่อกับน้องสาว อยู่ห้องติดกัน”

จากในฉากบทสนทนาดังกล่าวนี้ ดูเหมือนว่าแม่ชาวพวยามบอกแก่ผู้เขียนด้วยข้อมูลที่ว่าตนเองนั้นไม่ได้ติดต่อกับทางพ่อของฝ่ายเลย จะมีเพียงแต่ติดต่อกับญาติทางฝั่งพ่อน้องต้น นั่นก็คือผู้อามาเพียงแค่นั้น หลังจากนั้นผู้เขียนจึงแกล้งถามแม่ขาวไปแล้วปัจจุบันนั้นเธอมีสามีใหม่หรือยัง แต่เมื่อผู้เขียนถามถึงประเด็นเรื่องคู่เรื่องสามีที่ไร แม่ขาวก็จะมีการที่นิ่งไปสักครู่ก่อนที่จะตอบว่า “ยัง แต่ก็คนมาจีบบ้าง แต่เราไม่เอา เพราะว่าเราเป็นห่วงลูกชายมาก ขนาดที่ทำงานยังว่าเลย ว่าแม่จะรักต้นมากเลย”

เมื่อถามถึงการกลับมาคืนดีกัน แม่ขาวตอบในทำนองที่ว่าไม่ได้กลับมา โดยให้เหตุผลว่าพ่อน้องฝ่ายคงเห็นว่าครอบครัวอยู่กันได้ “... ก็เค้าเห็นเราอยู่ได้มั้งนะ (พูดไม่เต็มเสียง เหมือนไม่อยากพูดตอบคำถาม) พอถามว่าในปัจจุบันพ่อของฝ่ายมีครอบครัวใหม่แล้วหรือยัง “...คงจะมีแล้วมั้ง คงจะมีแล้วแหละ (พูดเสียงเบาเหมือนไม่มั่นใจ พูดไม่เต็มเสียง) เมื่อถามว่าปัจจุบันแม่ขาวก็ยังมีอายุไม่มาก แล้วทำไมถึงไม่คิดแต่งงานใหม่ จากคำถามนี้จึงให้แม่ขาวกับน้องฝ่ายหัวเราะ “... ก็อยู่ไปแบบนี้แหละ ฝ่ายก็โตแล้วอยู่เป็นเพื่อนกันดีกว่า” ผู้เขียนเลยหันไปถามฝ่ายว่าปัจจุบันเธอยังได้ติดต่อกับคุณพ่ออยู่บ้างหรือเปล่า แต่แม่ขาวเป็นคนตอบแทนลูกว่า “...คุยกันอยู่ ก็ไม่ได้มาดูแลส่งเสียเลย ก็เราพ่อกันอยู่กันได้ (หัวเราะ)...ตอนนี้ก็มีแต่เรื่องลูกชายนะ”

ต่อมาประเด็นที่ขาดเสียไม่ได้ในการซักถามเพื่อหาข้อมูลเรื่องของรายได้ว่าตัวแม่ขาวนั้น มีความยากลำบากเดือดร้อนอยู่จริงหรือไม่นั้น รวมทั้งที่ว่าเมื่อรวมกับรายได้ของเธอและสามีแล้วถือว่าเป็นครอบครัวที่ไม่ได้ลำบากเลย ซึ่งแม่ขาวบอกกับผู้เขียนถึงหน้าที่การงานว่าตนก็ยังคงทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ ปัจจุบันเงินเดือนเกือบหนึ่งหมื่นห้าพันบาทมีสวัสดิการและโบนัสที่ดี เมื่อผู้เขียนถามถึงเงินเก็บ แม่ขาวไม่ตอบคำถามนี้กับผู้เขียน เพียงแต่เลือกตอบว่าตนเองนั้นยังคงมีหนี้สินที่ต้องใช้อยู่ จึงต้องทนไปอีกสักพัก ดังนั้นเมื่อผู้เขียนแน่ใจเรื่องของรายได้ของครอบครัวที่ค่อนข้างไม่เดือดร้อนแล้ว ดังนั้นผู้เขียนจึงตามมาด้วยคำถามที่ว่าในปัจจุบันนี้สิ่งที่แม่ขาวยังคงพึ่งพาท้องค์กรอยู่นั้นมีเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ก็ตรงกับที่แม่ขาวเคยบอกมาตลอดว่ามีแค่ปรึกษาเรื่องของน้องต้น และเรื่องค่าเทอมของฝ่าย ซึ่งความจริงตนเองนั้นก็อยากจะขอเลือกที่จะไม่รับแล้ว ด้วยเหตุผลที่ว่าฝ่ายโตแล้ว “... แต่ครั้งก่อนที่โทรคุยบอกกับพี่ว่าจะไม่รับทุนแล้วนะ เพราะฝ่ายก็โตแล้วอะไรอย่างนี้ แต่พี่เค้าก็ไม่ได้ว่าอะไรนะ แต่รอบล่าสุดที่เค้าก็ยังส่งค่าเทอมมาให้อยู่ แต่จะพยายาม เพราะปีนี้คิดว่าจะพยายามจะจ่ายค่าเทอมน้องเอง ตอนเทอมที่จะขึ้นม. 5 ด้วยเหตุผลที่ว่าฝ่ายก็โตแล้ว ก็ประหยัดช่วยแม่หน่อย ถ้าทำงานได้ ก็อยากให้ไปทำงานช่วย แต่ไม่รู้ว่าจะทำได้หรือเปล่า เพราะว่าเค้าไม่ออกไปไหนเลยอะ (หัวเราะ) นี่เพื่อนเค้าก็มาชวนให้ไปทำที่ซาบู่ พูดไปพูดมาก็ยังกลัวอีก กลัวคนเยอะ”

ทั้งนี้จากข้อมูลเรื่องของการให้ฝ่ายไปทำงานเพื่อช่วยเรื่องของค่าใช้จ่ายนั้น ผู้เขียนพบว่าสิ่งที่ขัดกันกับข้อมูลของป้าร้านค้าที่บอกว่า ขนาดลูกชายอย่างน้องต้นแม่ขวยยังไม่ยอมให้ไปทำงานอะไรเลย ด้วยเหตุที่ว่ารักลูก ห่วงลูกมาก แต่กับข้อมูลกับฝ่ายในเรื่องของค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน แม่ขวยต้องการจะนำเสนอกับผู้เขียนว่าตนเองก็จะให้ลูกช่วยหาเงินด้วยเหมือนกัน เพราะว่าลูกสาวโตแล้ว “ก็คือว่าจะให้เค้าไปทำงานที่ในห้างเนี่ยทำอะไรก็ได้ คือถ้าหากว่าเค้าจะอยู่ไม่กล้าเผชิญโลกภายนอกอะ แล้วถ้าเกิดไม่มีแม่อยู่แล้วเค้าจะอยู่ยังไง ก็ไปไหนทำอะไรไม่ได้ ก็กลัวๆก็เลยรอเพื่อออกมาก่อน รอให้มีคนดูแลก่อน” ทั้งนี้ก็ยังคงสะท้อนนัยของการเป็นห่วงลูกมากอยู่ดี ในช่วงขณะของการพูดคุยอยู่นั้นมีเหตุการณ์อันจิงหวะตรงที่มีพนักงานจะมาติดตั้งเคเบิ้ลทีวีให้ที่บ้าน แม่ขวยรีบปฏิเสธจอบอกกับผู้เขียนว่า ตนเองนั้นอยากคิดไว้ให้ลูกสาวไว้ดูที่บ้าน เวลาที่ตนเองไม่อยู่ “ฝ่ายอยู่บ้านชอบดูทีวี เพราะฝ่ายชอบดูการ์ตูนของเดิมมันเป็นเคเบิ้ลมันดูไม่ได้ เค้าเลยอยากดูการ์ตูน อยากดูโน่นคุณนี่ เวลาตอนแม่ไม่อยู่ออกไปทำงาน ก็เลยติดต่อให้เค้ามาติดจางเล็กๆให้”

กล่าวโดยรวมจากข้อมูลต่างๆ ทำให้เห็นภาพที่ว่าแม่ขวยมีเรื่องที่ปิดบังคือการกลับมาอยู่กับสามีคนที่ 2 ดังเดิม เพราะจากการตรวจสอบกับข้อมูลที่สัมภาษณ์ครั้งก่อน ทั้งเรื่องลักษณะนิสัยใจความอ่อนแอ หนีปัญหา ยังคงเดิม และครั้งนี้เพิ่มเติมเรื่องจะไม่ขอรุน เหมือนกับเป็นการแสดงความรับผิดชอบว่าตนไม่เดือนร้อนเรื่องเงินแล้ว แต่สิ่งที่ยังต้องพึงพิงอยู่คือเรื่องการขอคำปรึกษาด้านจิตใจ ด้านการยึดเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันและแก้ไขปัญหา เพราะจากข้อมูลที่แม่ขวยเล่าเรื่องพี่ที่ทำงานว่าก็คอยสั่งสอนคอยเตือนให้ตนเข้มแข็งเป็นตัวอย่างให้กับลูกสาว นอกจากนี้บางข้อมูลยังสะท้อนความลังเลในช่วงแรกที่จะผลักดันให้ลูกไปทำงาน เพราะแม่ขวยเป็นคนรักห่วงลูกมาก แต่คำพูดในตอนแรกที่จะให้ฝ่ายไปทำงานที่บอกกับผู้เขียนนั้น เป็นเพราะตอนนั้นผู้เขียนถามถึงประเด็นเรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัวเนื่องจากน้องฝ่ายโตขึ้นก็ต้องมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นนั่นเอง

5.6 กระบวนการเปลี่ยนผ่านตัวตน: จุดเปลี่ยนผ่านวิกฤตความเป็นแม่

ในขณะที่ต้องถูกมองในความหมายของความเป็นผู้หญิงที่ไม่รักนวลสงวนตัว ขอมลคคุณค่าศักดิ์ศรีของความเป็นผู้หญิงเพื่อไปขายบริการทางเพศนั้น แต่สำหรับตัวของแม่ขวยนั้น วิกฤตของความเป็นผู้หญิงกลับแตกต่างกันในแง่ที่ว่า ตัวของแม่ขวยในฐานะของความเป็นเมียนั้น การเป็นผู้หญิงที่ผ่านการใช้ชีวิตคู่มาแล้วสองครั้ง แต่กลับล้มเหลวไม่สามารถประครองชีวิตคู่ไว้ได้ ทั้งนี้คุณค่าในตนเองของแม่ขวย หากมองในแง่ของอุดมคติของความเป็นผู้หญิงที่ดี แม่ขวยจะถูกมองผ่านชุดอุดมการณ์ทางสังคมของความเป็นครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์แบบ เพราะ “ความเป็นแม่” ถูกประกอบสร้างให้เป็นสถาบันที่สังคมต้องยกย่อง แต่สังคมก็ได้ทำการประกอบสร้าง “ความเป็นแม่ที่ไม่ดี” ซึ่งมักถูกประทับตราว่าเป็น “ผู้หญิงที่ไม่ดี” และการเป็น “เมียที่ไม่ดี” จึงต้องถูกทิ้งให้เลี้ยงลูกคนเดียว (อาริยา, 2551 น.(๗))

แม้ว่าเวลานั้นผ่านการแต่งงานอยู่กินกันฉันท์สามีภรรยาเป็นครอบครัวจนมีลูกด้วยกัน แต่ครอบครัวก็ล้มเหลวถึง 2 ครั้ง เธอต้องประสบกับปัญหาของการกลายมาเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว และถูกมองจากสังคมรอบข้างว่าเธอไม่มีความเข้มแข็งและอดทนพอในการที่จะประคับประคองชีวิตครอบครัวให้ผ่านไปได้ เธอกลายเป็นผู้หญิงที่เลิกรากับสามี 2 ครั้ง แต่ในขณะที่เดียวกันที่ในบริบทชีวิตคู่ของแม่วานั้น เธอไม่ได้เป็นเพียงผู้หญิงที่รอรับความช่วยเหลือหรือพึ่งพิงจากสามีเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่เพราะแม่วามีการกระทำ (actor) ที่สามารถคิดตอบสนองต่อปัญหาและเงื่อนไขในชีวิตที่ต้องเผชิญ

ประเด็นที่สำคัญในชีวิตการเกิดวิกฤตความเป็นแม่ จนนำมาสู่การกลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวในช่วงขณะหนึ่ง ในฐานะที่เธอไม่ได้โดดเดี่ยวในเรื่องของการใช้ชีวิตและความเดียวดายของจิตใจนั้น ด้วยเพราะการเข้ามาช่วยเหลือขององค์กร แต่ทำไมเธอถึงล้มเหลวต่อการเป็นแม่อย่างชัดเจน จากการที่ลูกชายไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดจนเป็นเหตุให้ติดคุก ดังนั้นผู้เขียนจึงเริ่มต้นกับประเด็นนี้ด้วยคำถามที่ว่า อะไรคือสิ่งที่ผิดพลาดในการเลี้ยงดู ในความรู้สึกของแม่วา ซึ่งแม่วาก็ได้ตอบกับผู้เขียนในเชิงเหตุผลที่ว่า เป็นเพราะว่าลูกชายนั้นคิดว่าตนเองไม่รัก “...คือเค้าจะคิดว่าเราไม่ได้รักเค้า เค้าคิดว่าแม่ไม่ได้รักเค้ามาก คิดว่าแม่รักน้องมาก เพราะฉะนั้นเค้าเป็นผู้หญิง น้องเค้าตัวเล็กและเป็นผู้หญิงเหมือนกัน แล้วที่ฝ้ายไม่ค่อยอแง เพราะเป็นเด็กเลี้ยงง่าย เราก็จะเล่นกับน้อง อะไรกับน้อง เค้าก็จะน้อยใจ ว่าแม่ไปรักน้องมาก มีอะไรก็ให้น้องๆ แต่ความจริงเรารักลูกเท่าๆกัน ชื่อของให้เท่าๆกัน เพียงแต่ว่าเค้าคิดว่าแม่ไม่ได้รักเค้า นี่แหละคือสิ่งที่สำคัญที่สุด”

แม่วายังได้แสดงความคิดเห็นว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะตัวของเธอเองที่อาจไม่ได้สนใจลูกเท่าที่ควรในเรื่องของเงินทอง “... ก็จะมีครั้งแรกที่เค้าขึ้น ม. 1 แม่ก็จะให้เค้าไปวันละ 60 บาท ก็ว่าเยอะแล้วนะสมัยนั้น แต่เค้าจะต้องนั่งวินไปกลับแล้วก็กินข้าวเที่ยงกลับบ้าน ทีนี้เราไม่ได้ถามเค้าว่า มันพอไหม เราไม่ได้ถามเค้าตรงนั้นไง พอเรามาดูการเรียนหนังสือฝ้ายเค้าก็จะบอกว่า แม่ค่าวินไปกลับมันก็ 40 แล้ว กินข้าวที่โรงเรียนอีกตอนนี้มันก็งานละ 25 บาทนะ ไหนจะทำค่ารายงานอะไรอย่างนี้ไง แต่ตอนของต้นนี้ เค้าเป็นผู้ชายเค้าก็จะไม่มานั่งอธิบายว่าต้องทำอย่างนู้นอย่างนี้ คือเค้ารับตั้งแต่จากเราไป 60 บาท คือเค้าจะไม่พูดละ เค้าจะไปของเค้าตอนที่เค้าอยู่ ม.1 นี่แหละๆที่เราคิดว่ามันเป็นความผิดพลาดของเราที่เราไม่ได้ไปถามรายละเอียดตรงนั้นไง ก็คิดว่ามันจะเหมือนโรงเรียนประถมไง เพราะตอนเค้าเรียนประถมแม่ให้ไปวันละ 30 บาท แต่เค้าขึ้นรถรับส่ง เค้าก็จะกินข้าวที่บ้าน แล้วไปโรงเรียนก็จะกินขนมแล้วก็มีข้าวเที่ยง เค้าก็นึกว่าจะเป็นเหมือนโรงเรียนประถม แต่โรงเรียนผู้ใหญ่ เด็กโตมาน้อยมันไม่ได้เป็นอย่างนั้นไง เค้าก็เลยคิดว่ามันเป็นความผิดของเราเองที่ไม่ได้รู้เรื่องตรงนี้เยอะ แล้วลูกก็ไม่เล่าให้เราฟัง ก็เลยคิดว่าเราก็มีส่วนผิดอยู่เหมือนกัน”

เมื่อพูดถึงวิธีปรับเปลี่ยนเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอยกับน้องฝ้าย โดยที่แม่วาพูดให้ผู้เขียนฟังว่าความรักในครอบครัวและความอบอุ่นในการเลี้ยงดูลูกนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง “...ก็จากที่ไม่เคยกอดลูก

เลยนะ คือจากที่ไม่เคยบอกฉันว่าแม่รักฉันนะ ไม่เคยกอดเลย ก็ตอนนี้พอเค้าเห็นหน้าเรา เวลาไปเยี่ยมเค้า ครั้งที่ 3 เค้ามากอดแม่นะ แล้วก็บอกว่าฉันรักแม่มากที่สุดเลยนะ เค้าก็จะพูดอย่างนี้ แล้วแม่ก็จะหอมแก้ม เค้าแล้วก็พูดว่า แม่ก็รักฉัน เค้าก็จะบอกว่าฉันไม่ทำอีกแล้ว ฉันให้สัญญา เค้าก็จะเอาพวงมาลัยข้างในนั้น แหละมาราบทำแม่แล้วขอสัญญาว่าฉันจะเป็นคนดี ไม่ทำอย่างนี้อีกแล้ว”

นอกจากนี้สิ่งที่แม่ขาวขาดไม่ได้ที่จะต้องพูดถึงก็คือองค์กรมูลนิธิยูดี “...ก็ยังคงอยู่เลยว่าถ้าเรา ไม่คุยกับมูลนิธิแล้วเราจะไปคุยกับใคร ถ้าออกมาก็จะให้ไปบวชที่ต่างจังหวัดกับวัดที่แม่เค้ารู้จักจะบวช เท่าไหร่ก็บวชไป แต่เค้าพูดเองว่าเค้าจะบวชให้แม่ บอกว่าอย่างนี้ แล้วเค้าก็กอดแม่ จากที่ไม่เคยกอดกัน แล้วทุกวันนี้ก็กอดกัน หอมกัน เราก็อึ้ง การกอดมันก็มีดีกับลูก บอกรักลูก คือถ้าคนที่อยู่กับลูก ไม่ได้ เป็นแบบนี้ละ กอดลูก หอมลูก บอกรักลูกทุกวันนะ ทุกอย่างจะไม่สาย เชื่อพี่เหอะ จริงๆ พี่ที่เข้าไป 2-3 รอบ รู้เลย พอพี่เห็นหน้าลูก ลูกเห็นหน้าพี่ เค้าเข้ามากอดพี่เลย เค้าก็จะบอกรักพี่ พี่ว่าอันนี้มันใช้ได้เลย จริงๆ” แต่กับความรักกับลูกสาวนั้น แม่ขาวบอกไม่หวังเพราะด้วยความเป็นผู้หญิงเหมือนกัน ก็จะสนิท กัน กอดกันเป็นประจำอยู่แล้ว “...ฝ่ายนี้กอดกับแม่เลย เพราะว่าเราเป็นผู้หญิงเหมือนกัน ไม่เงิน”

เรื่องการกอดการบอกรักลูก แม่ขาวจะถือเป็นบทเรียนให้ครอบครัวอื่นๆเลยว่ามันสำคัญ “...ลูก มีอะไรก็จะบอกพ่อแม่เยอะ แต่ในบางครั้งเค้าอาจจะเล่าให้เราฟังไม่หมด เพราะบางครั้งลึกๆ ในใจเค้า จะคิดว่าเราไม่ได้รักเค้า แต่เค้าก็จะแสดงเหมือนกับว่าเรารักเค้า เค้ารักเราอย่างนี้ แต่มันไม่เต็มที่ แต่พอเรื่องนี้รู้เลยว่าเค้าคิดว่าเราไม่ได้รักเค้า คิดว่ารักน้องมากกว่า”

กล่าวโดยรวม ถึงแม้วิกฤตของอดีตแม่เลี้ยงเดี่ยวของแม่ขาว จะมีหลากหลายช่วงเวลาที่สัมพันธ์ กับหน้าที่ “ความเป็นแม่” ซึ่งระดับของการให้ความหมายต่อวิกฤตที่เห็นชัดที่สุดของเธอก็คือเรื่องลูก เนื่องจากปัจจุบันสถานะความมั่นคงทางด้านการดำรงชีพของเธอถือได้ว่าไม่น่าห่วงแล้ว เพราะด้วยแรง สนับสนุนจากองค์กรตั้งแต่แรกในด้านอรรถประโยชน์การดำรงชีพและด้านจิตใจ แต่พอมามีปัญหาเรื่อง น้องต้นติดคุก จึงสะท้อนถึงความล้มเหลวในฐานะความเป็นแม่ทั้งๆที่มีหน่วยสนับสนุนเป็นองค์กร มูลนิธิคอยช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด

5.7 นิยามความเป็นแม่: ปรับเปลี่ยนตนเอง เป็นที่พึ่งให้ลูก

แม่ขาวนิยามความเป็นแม่แตกต่างจากตอง เพราะสำหรับเธอลูกคือทุกสิ่งทุกอย่าง อย่งไรก็ตามแม่จะบอกว่าลูกคือทั้งหมดของชีวิตเธอ แม่ขาวทำทุกอย่างเพื่อลูก แต่ลูกกลับกลายเป็นตัวปัญหา เช่นกัน เมื่อพิจารณาจะพบวิกฤตที่เข้ามาเป็นในเชิงปัญหาเฉพาะหน้าที่จะต้องแก้ไข แต่ทว่าแม่ขาวไม่เคย หวั่นไหวออกจากความเป็นแม่เลย ดังนั้นวิกฤตจึงเป็นเรื่องของการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นกับลูก ไปทีละขั้น เป็นวิกฤตเรื่องของลูกจากเล็กไปจนโต เพราะปัญหาเรื่องลูกในแต่ละช่วงเวลาไม่เหมือนกัน ตอนแรกปัญหาน้องต้นเกือบขาพิการแต่แรกเกิด ต่อมาพัวพันกับยาเสพติดจนต้องติดคุก จากการเลี้ยงดู

ต่างๆ สะท้อนว่าเธอรักลูกมากแต่ลูกกลับสร้างวิกฤตให้กับเธอ ดังนั้นวิกฤตเรื่องลูกจึงสะท้อนการมี ปัญหา สำหรับแม่ขาวแล้ววิกฤตที่เกิดขึ้นไม่ใช่ในอนาคต แต่เป็นปัจจุบันและอดีตของความเป็นแม่

การใช้ชีวิตหรือเอาตัวรอดในยามที่เกิดปัญหาวิกฤตต่างๆ ในบางครั้งแค่การปรับเปลี่ยน รูปแบบนิคหน้อยและใช้ชีวิตให้เป็นปกติธรรมดาเท่านั้นก็อาจเพียงพอในการดำรงชีพ และสามารถแก้ไข ปัญหาวิกฤตได้สอดคล้องกับสถานการณ์ความจำเป็นในชีวิตตามช่วงเหตุการณ์ได้

เมื่อผู้เขียนถามเรื่องการปรับตัวของแม่ขาว ให้เข้ากับสภาวะการณ์ของการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวในช่วงเวลาหนึ่งที่มีเธอเพียงคนเดียวรับบทบาทเป็นหัวหน้าครอบครัวและต้องดูแลลูกๆ ถึง 2 คน ทั้งนี้เธอตอบด้วยน้ำเสียงที่ดูสบาย เรียบง่าย และดูเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธกับชีวิตจริงเลยนั่นก็คือ “พี่ก็ใช้ชีวิตตามปกตินะ แต่ถ้าจะให้ยกตัวอย่างเรื่องการปรับตัว ก็เช่น เรื่องของการเลี้ยงลูก อย่างตอนที่น้องดันกับน้องฝ้ายเข้าโรงเรียนอนุบาล ที่ๆ ที่นี้ก็แนะนำให้หาโรงเรียนใกล้ๆ ที่ทำงานเพื่อความสะดวกในการรับส่ง เพราะลูกต้องเข้าอนุบาลแล้ว อย่างช่วงที่ดันเข้าเรียนอนุบาล ที่ทำงานเก่าที่เค้าช่วย เค้าให้พี่เลิกงาน บ่าย 2 เพื่อไปรับลูกได้ ส่วนน้องฝ้ายก็ทำงานอยู่กับแม่ไปช่วงนั้น ” ซึ่งนี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่แม่ขาวเล่าขาน เมื่อเธอต้องก้าวเข้ามาสู่สถานภาพของการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเต็มตัว ก่อนที่จะกลับมาคืนดีกับสามีคนที่ 2 โดยมีองค์กรมูลนิธิเข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธในการใช้ชีวิตและให้ความช่วยเหลือแล้ว “... สำหรับน้องดัน ตอนนั้น ทางบริษัทก็อะลุ่มอล่วยให้ เช่น การให้เลิกงานเร็วจะได้ไปรับลูกได้ จะมีการใช้รถรับส่งซึ่งที่ ทางมูลนิธิเค้าก็ช่วย เป็นเงินสดเลยมีหลักฐานการรับเงิน ในเรื่องทุนการศึกษามูลนิธิจะให้รายปี 2 เทอม แต่ถ้ามีอันไหนที่พี่พอจ่ายได้ก็จ่าย เช่น ค่ารถน้อง ค่าอุปกรณ์การเรียน แต่ชุดนักเรียนที่ที่นี้ก็ช่วย ”

นอกจากนี้แม่ขาวยังบอกเล่าประสบการณ์ของตนให้ผู้เขียนฟังถึงวิธีการเลี้ยงน้องดันที่ผิด จนนำมาซึ่งความสูญเสียและผิดพลาดเป็นความเจ็บปวดในจิตใจของเธอจนปัจจุบัน ซึ่งหากเปรียบถึงว่าในปัจจุบันเธอคืออดีตแม่ที่เคยเผชิญวิกฤต ถึงแม้ปัจจุบันจะมีครอบครัวที่พร้อม และไม่เดือดร้อนเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ แต่ปัจจุบันวิกฤตความเป็นแม่ของเธอ กลับแปรเปลี่ยนไปในเรื่องของความรู้สึกการ ล้มเหลวในฐานะความเป็นแม่ในการเลี้ยงดูลูก โดยเหตุผลส่วนหนึ่งแม่ขาวเล่าว่า ช่วงที่เธอเกิดวิกฤตที่ ต้องเลี้ยงดูลูกเพียงลำพังในช่วงนั้น และมีองค์กรคอยสนับสนุนแล้ว แต่เธอก็ต้องทำงานอย่างหนักจนไม่มีเวลาใส่ใจดูแลลูกเท่าที่ควรในด้านความรู้สึก โดยเฉพาะน้องดันผู้เป็นลูกชายในช่วงวัยหัวเลี้ยว ดังนั้นวิธีการในการเลี้ยงดู เธอจึงให้เค้าดูแลชีวิตตัวเอง “... น้องดันถือว่าโชคดีที่กลับมาเดิน ได้ แต่เป็นเด็กติด เกมส์ เพราะว่าเรามีเวลาไม่มากพอ ” ประกอบกับแม่ขาวไม่มีเวลามาใส่ใจคัดกรองคุณที่เข้ามาคบกับลูก ตน “... ปัญหาเรื่องดันที่เค้าไปติดคุกเพราะเพื่อนนำไปในทางที่ไม่ดี เพื่อนคนนี้แม่ขับแท็กซี่เป็นแม่เลี้ยง เดี่ยวเหมือนกัน แต่ไม่ได้มาขอความช่วยเหลือกับมูลนิธิ เค้าเลี้ยงลูกด้วยเงิน ดันจะเริ่มเที่ยวกลางคืน กิน เหล้าบ้าง และเริ่มยุ่งเกี่ยวกับยา เค้าเริ่มมีเงินเพราะขายยา ”

เมื่อเล่ามาถึงช่วงนี้ แม่ขาวเล่าด้วยท่าทีที่ดูหดหู่ว่าตนรู้สึกผิดและรู้สึกสงสารลูกชายจับใจ พร้อมกับเล่าถึงคืนวันเกิดเหตุกับลูกชายว่า “... วันที่เกิดเหตุ เค้าจะไปกับเพื่อนคืนวันเสาร์เพื่อนพกยา 30 เม็ด โคนตำรวจจับกลางซอย โทรมหาพี พี่ช็อคเลย ทำอะไรไม่ถูก โทรมหาพีเงินร้องไห้เลย มาตอนเช้า พี่เค้า ก็บอกว่าปล่อยเค้าเป็น ไปตามขั้นตอน ซึ่งตอนเราอยู่กับพี่เค้าเราก็ตี แต่พอตอนเย็นกลับไปเห็นลูกเราก็ค

ร้องอีก เด็กก็ร้องไห้ เค้าบอกแม่ช่วยที เราก็รักลูก แต่ไม่รู้จะช่วยยังไง ต้นเค้าเป็นคนที่มีอะไรจะไม่โกหก แม่ เค้าไม่ได้เสียใจ เพียงแต่เค้าอยากหาตั้งค์ อยากมีตั้งค์ เค้าเสียใจที่ทำให้แม่ร้องไห้ เค้าบอก ” น้ำตาแห่งความหดหู่เอ่อล้นดวงตาแม่ขาวอีกครั้งนึง น้ำเสียงเริ่มสั่นเครือ ซึ่งเธอก็ทำอะไรไม่ได้มากไปกว่าการนึกถึงพี่ๆ ที่องค์กร พร้อมกับรอให้รุ่งเช้า เพื่อที่ตนจะได้หอบสังขารร่างกายมาหาแหล่งที่พึ่งพักพิงใจ นั่นคือองค์กรก่อนจะหาทางออกว่าควรทำอย่างไรต่อไป

สังคมไทยในอดีตนั้น สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวจะมีความใกล้ชิดสนิทสนมมีความผูกพัน มีสัมพันธ์ภาพแน่นแฟ้น มีความเคารพนับถือ ให้ความช่วยเหลือ ดูแลกันอย่างทั่วถึง มีการติดต่อไปมาหาสู่หมั่นญาติพี่น้องสม่ำเสมอ ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย (extended family) คือเป็นครอบครัวใหญ่ที่ประกอบไปด้วยญาติพี่น้องของสามีหรือภรรยา เช่น พี่ ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น อยู่รวมในครอบครัวด้วย ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงในสังคม ส่งผลให้สภาพครอบครัวไทยในอดีตเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ครอบครัวปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) จะมีเฉพาะสามี ภรรยา บุตร และอาจมีผู้ช่วยทำงานบ้าน พ่อแม่ลูก ไม่ค่อยมีความใกล้ชิดกันมากนัก เพราะจะต้องออกไปหารายได้นอกบ้าน มาช่วยจุนเจือครอบครัว ลูกต้องจ้างคนอื่นเลี้ยง หรือให้ญาติดูแล หรือต้องฝากเข้าโรงเรียนก่อนวัยเรียน การไปมาหาสู่กับญาติพี่น้องน้อยลง ความผูกพัน ความเอาใจใส่ซึ่งกันและภายในครอบครัวลดลง สิ่งแวดล้อมภายนอก คือ กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมากกว่าครอบครัว ถ้าได้ไปเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่ไม่ดีเป็นคนเลวร้าย ปัญหาอื่นๆ อาจตามมา เช่น ดิดการพนัน ยาเสพติด ช่องโจร ลำส่อนทางเพศ ก่ออาชญากรรม เป็นต้น

สภาพที่เกิดขึ้นเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึง “ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว” ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ ความแตกแยกของพ่อแม่ในการครองชีวิตคู่ ความไม่สนใจ ใส่ใจดูแลลูก การทุ่มเทให้กับการทำมาหากิน หรือสิ่งอื่นๆ มากกว่าลูก ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เด็กในครอบครัวรู้สึกขาดความมั่นคง ขาดความรักความอบอุ่นและขาดรูปแบบที่เหมาะสมที่จะยึดเป็นแนวทางได้ ทำให้เด็กมีโอกาสง่ายต่อการเดิน “หลงทางชีวิต”

เมื่อพิจารณาจากผู้เขียนพบว่าทั้งแม่ขาวและน้องฝ่ายต่างมีลักษณะอย่างหนึ่งที่เหมือนกันนั่นคือความอ่อนโยน และมีลักษณะของความเป็นมิตร แต่ติดที่น้องฝ่ายจะดูขี้อายและไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นในตนเองเท่าไร ซึ่งฝ่ายจะได้ลักษณะของความเป็นคนหัวอ่อน เชื่อคนง่ายมาจากผู้เป็นพ่อ จนทำให้แม่ขาวพูดเปรยถึงฝ่ายให้ผู้เขียนฟังว่า “...ที่เป็นหัวงเค้า เพราะเค้าหัวอ่อน อย่างเค้ามีจะเพื่อนคนนึง ที่จะไม่ค่อยไว้ใจเพื่อนคนนี้เลย กลัวเค้าจะพาฝ่ายไปในทางที่ไม่ดี” แต่ขณะเดียวกันแม่ขาวก็ชมน้องฝ่ายว่าน้องเองก็มีมุมที่เข้มแข็งและช่วยแบ่งเบาภาระแม่ได้แล้ว “...บางครั้งเค้าก็เป็นฝ่ายปลอบทีนะ อย่างเรื่องงานบ้านที่ไม่หัวงเลยนะเค้าทำเองหมด ช่วยพี่ได้เยอะ”

กล่าวโดยรวมจากเหตุการณ์ที่สร้างรอยหยดน้ำตาให้แก่แม่ขาวในครั้งนี้ ไม่ใช่เรื่องของสามีหรือความล้มเหลวในชีวิตคู่ แต่สำหรับแม่ขาว ณ เวลานั้นที่วิกฤตของเธอ คือเรื่องลูกสำคัญที่สุด หากถาม

ว่าทุกวันนี้แม่ขาวเปลี่ยนแปลงตัวเองไปเยอะหรือไม่ นั่น เธอก็จะตอบกับผู้เขียนว่า “ที่คิดว่าเยอะนะ” พร้อมกับการอธิบายความหมายของคำว่าเยอะของเธอว่าหมายถึง เช่น ตัวเราเข้มแข็งขึ้น และตนสามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับลูกได้ เพราะว่าเดี๋ยวนี้น้องฝ้ายมีอะไรก็จะมาปรึกษาแม่ขาว ซึ่งคำว่า “ที่ปรึกษา” ในความหมายของแม่ขาว ก็คือ การหมายถึง “ที่พึ่ง” “... เหมือนที่เราต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว เราก็จะบอกเค้าทุกอย่าง คล้ายกับที่เราได้รับบทเรียนมาเยอะ แต่กับปัญหาใหญ่ๆ เราก็จะปรึกษาที่เค้าที่มูลนิธิองค์กรอีกที” ทั้งนี้ในความหมายของการปรับตัวและยุทธวิธีที่แม่ขาวใช้ในชีวิตประจำวันนั้นก็เช่นเดียวกัน คือ แค่การพยายามจะเป็นที่พึ่งและที่ปรึกษาให้แก่ลูก อันเป็นความรู้สึกลึกๆเล็กๆน้อยๆในฐานะความเป็นแม่ อันสะท้อนตัวตนวิธีคิดที่เธอก็มีความเข้มแข็งมากขึ้น และสามารถเป็นที่พึ่งพิง เป็นที่ปรึกษาให้แก่มดและซ้อคิดแก่ลูกได้บ้าง แต่อย่างไรก็ตามปัญหาใหญ่ต่างๆที่อยู่ไกลนอกเหนือไปจากความสามารถของเธอ เธอก็จะยังคงผูกติดกับองค์กรไว้อยู่เสมอในฐานะของการเป็นหลักหมุดยึดมั่นในเรื่องชีวิตของเธอเอง

ทั้งนี้จากข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งหมดนั้นผู้เขียนวิเคราะห์และตรวจสอบจากข้อมูลต่างๆเห็นได้ชัดว่า แม่ขาวเป็นคนที่มีความคล่องตัวที่อ่อนแอ ไม่สู้ปัญหาจริง ส่วนเรื่องปิดบังการอยู่กับสามีนั้นคงมีเหตุผลบางอย่าง ซึ่งอาจเป็นเรื่องของการรับผลประโยชน์จากองค์กร ในช่วงแรกที่ตนเองนั้นลำบากและมีปัญหากับสามีคนที่สองจริง หรือเพราะอาจเป็นในเรื่องของความรู้สึกละเอียดใจ จึงต้องปล่อยเลยตามเลยไป เมื่อตนเองนั้นได้กลับไปคืนดีกับสามีดั้งเดิม แต่อย่างไรก็ตามก็ถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถของแม่ขาว (self image) อย่างมาก ในการสร้างภาพแสดงตัวตน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้ตนเองดูน่าสงสารและเข้าตามนโยบายการได้รับความช่วยเหลือจากองค์กร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

อายุ 18-19ปี	อายุ 20	อายุ 21	อายุ 22	อายุ 23-24	อายุ 43
<ul style="list-style-type: none"> - เข้ามาทำงานที่กรุงเทพฯ - ได้มารู้จักแฟนคนแรก เป็นคนเชื้อสายจีนแถวเยาวราช 	<ul style="list-style-type: none"> - มีลูกคนแรก น้องตัน (มีความผิดปกติที่ขาตอนแรกเกิดต้องได้รับการผ่าตัด) - เริ่มรู้จักองค์กรมูลนิธิเอกชน - เริ่มมีความทุกข์ในชีวิต คู่แฟนไม่เอาใจใส่ ประกอบกับลูกเกิดมามีความผิดปกติ จึงทุกข์ใจหนัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ตัดสินใจเลิกกับแฟนคนแรก หนีกลับบ้านดจว. - ไปรับจ้างเกี่ยวข้าว แต่ไม่มีเงินพอเลี้ยงลูก - โคนคนในหมู่บ้านพูดตัดกำลังใจว่าลูกรักษาไม่หายแน่นอนปล่อยตามเวรกรรม - ท้ายสุดเข้ารับการรักษาที่องค์กร จนน้องตันหายเป็นปกติ แต่หนีหายไปเพราะไม่มีเงินจ่ายค่ารถแท็กซี่ในการรักษาที่น้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ย้ายกลับมาอยู่กทม. - เจอสามีคนที่ 2 - มีลูกคนที่ 2 น้องฝ้าย - รู้สึกน้อยใจแฟนที่เชื่อและโอนอ่อนไปตามญาติที่น้อง - เคยตัดสินใจหอบลูก 2 คน หนีกลับบ้านต่างจังหวัด แต่สุดท้ายก็กลับมา - ท้ายสุดสามีทนความกดดันจากญาติที่น้องไม่ไหว เลยเป็นคนหนีครอบครัวไปเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - หอบลูก 2 คน กลับมาที่องค์กร ขอนม เสื้อผ้าและทุนการศึกษา - องค์กรเป็นที่พึ่งพิงให้ค่าปรึกษา เช่น การเปลี่ยนที่อยู่อาศัย, ที่ทำงาน, โรงเรียนของลูก 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำงานบริษัท เป็นพนักงานทำความสะอาด - ลูกชายติดลูก มียานยนต์ติดไว้ครอบครอง

ภาพที่ 5.1 ประมวลช่วงเวลาเหตุการณ์ลำดับในชีวิตของ “แม่ขาว”

ตารางแจกแจงวิกฤต "ขาว" (อดีตแม่เลี้ยงเดี่ยว)				
วิกฤต		ช่วงเวลา	नियามตนเอง	การแก้ไขวิกฤต
จิตใจ	ลูกชายยามแรกเกิดขาดอาหาร	อยู่กับสามีคนที่ 1	แม่ที่รักลูก ทำทุกอย่างเพื่อลูก	เลือกปรึกษาพี่พวงค์กร เพราะมีทรัพยากรความรู้ การเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ค่าปลอบโยน ที่ปรึกษาฟื้นฟูสภาพจิตใจ
	ลูกชายติดคุก	อยู่กับสามีคนที่ 2		
เศรษฐกิจ	ต้องการนม ขอรอดประโยชน์เพื่อเลี้ยงชีพของครอบครัว (อยากเป็นแม่)	ช่วงการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวจริงๆ เลิกกับสามีคนที่ 1 และ 2 และช่วงของการขาดเงินทองตอนที่อยู่กับสามีคนที่ 2 และมีน้องผ้ายแล้ว	แม่เลี้ยงเดี่ยว (ช่วงขณะหนึ่ง)	พี่พวงค์กรในระยะแรกของการเลิกรา (ปิดบังเรื่องการกลับมาคืนดีกับสามี)
สังคม วัฒนธรรม	การเกิดวิกฤตความเป็นแม่ กลายเป็นแม่ที่ต้องเลี้ยงดูลูกโดยลำพัง ในช่วงเวลาหนึ่ง	เลิกกับสามีคนที่ 2 (ช่วงหนึ่ง)	แม่เลี้ยงเดี่ยว (ช่วงขณะหนึ่ง)	พี่พวงค์กรในระยะที่ 2

ภาพที่ 5.2 ตารางแจกแจงวิกฤต “แม่ขาว”

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ช่วงเวลา	การให้ความหมายและการประเมินสถานการณ์ (self image)	ปฏิกิริยา "แม่ขาว"	มุมมองคนรอบข้าง (the other)
<p>สามีนคนที่ 1</p> <p>↕</p> <p>สามีนคนที่ 2</p>	<p>ชาตาน โหดร้าย</p> <p>ระยะนี้เริ่มพบ พี่งพองค์กรแล้ว</p> <p>คนดี แต่เชื่อญาติพี่น้องตนเอง</p>	<p>ไว้ที่พี่ง อ่อนแอ ยอมไม่เคยเจออะไรแบบนี้มาก่อน</p> <p>ไม่หวังพี่งสามีนไม่สิ้นไว้ไม่ต่อ มีที่พี่ง ทำงานดูแลลูก (ก่อนที่จะกลับไปคืนดีกับสามีนอีกครั้ง)</p>	<p>อามา = เวนกรรม (อยู่กับไอ้เหี้ย)</p> <p>ญาติสามีน = เมียเก่งกว่าพี่ง ครอบครัวยุไปไม่รอด</p>
พพองค์กร (พี่งพาดำตัว)	<p>ผู้หญิงน่าสงสาร ไว้ที่พี่ง ส้มเหลวจีวักคู่ 2 ครั้ง</p>	<p>ยึดถือเป็นครอบครัวยุญาติพี่น้องที่พี่งพี่ง</p>	<p>องค์กร = นำสงสาร เหมาะแก่การช่วยเหลือ</p> <p>บ้านค้าชุมชน = ไม่นำสงสาร (อยู่กับกับพี่ง)</p>
ลูกชายติดลูก	<p>ส้มเหลวในฐานะความเป็นแม่, ให้ความรัก เวลา ลูกไม่เพียงพอ แสดงออกกับลูกสาวมากกว่า</p>	<p>เสียใจ ปรีกษาองค์กร</p>	<p>บ้านค้าชุมชน = รัก หวงลูกมากเกิน (ไม่ยอมให้ทำงาน)</p>
ความสัมพันธ์กับลูกสาว	<p>ทำตัวเข้มแข็ง เป็นแบบอย่างให้ลูก</p>	<p>สนิทกัน คุยกันทุกเรื่อง</p>	<p>หัวหน้าทำงาน = อ่อนแอ ยังชอบหนีปัญหาอยู่</p>

ภาพที่ 5.3 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ของตนเอง (self) ภาพของบุคคลรอบข้าง (the other) และปฏิกิริยาที่แสดงออกของแม่ในภาวะวิกฤตแต่ละช่วงเวลาของแม่ขาว